

Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyáí mairáíye. Kíríki-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agairáíye. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáíye. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-íye. Áánútumpa'a námúnaa sen-áiné Áánútun-amankon-aaíne sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisiyuwain-aaíne mirán-áímbá Árúku agaimakáíye.

1-4 anóndako Tíóvíraasiyo moóra-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáruraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwívarawai mináímbá árar-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawe'á umái isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimái amúne. ísaraanda-aimba árar-aina'i. kampar-áíná'iyompo mindáyave'a maanáúváímá agaimái amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

⁵ Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moóráwai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándarákén-kwáásí ména

Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándárákén-ínímbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémayon-kwaasiti akún-ándárákén-ínímbá úwasarai ⁶ Áánútu aúranka'a minákwá'á kawé'á umái mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená áamámba kawé'á umái isésarai ⁷ iyámpói íyaaimba ageínímbá ména anónu'mai áráankamba karááíye.

⁸⁻⁹ anónu'mai áráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayáí taaínkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa ¹⁰ áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáí-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a mésa Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹¹ Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íi-yántáá'ó agayáí-táaréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paárúwana ¹² Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana ¹³ kwíyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda ísáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígó áwí'a Yóniye siyó. ¹⁴ marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe. ¹⁵ marankáíndara'a Áánútun-amanko miníyámpóígó arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma

naíno. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íniye. ¹⁶ kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwará'a ténááowe. ¹⁷ kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoísáíye táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo iyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaási to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana ¹⁸ Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séra mináíntávé'a áraire sénaumno súwana ¹⁹ kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawe-kwásái siména si'maráísa'a móru simámundayavai ²⁰ íma áraire sémpo emá íma aai sindá ménana naaén-kanaa kemó súnda-yantaa'a paárína kawe'á umái aai síníyone súwasa ²¹ máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé mésa sésa anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátááka'a máyáíyo kwésuwana ²² máápa'a kuména íma aai súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéna íma aai súmba ména ²³ kwená mayái-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráíye.

²⁴ komáyowana awainínkó Érísapeti ámú'a paáréna aúp'á éva'aasei-kwiyomba ména ²⁵ séna Ísóigo kawe'á umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátááka'a iyámpói íma tinkáúnda

misígáémó imbá kwéanasaiye Érisapeti siráíye.

Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

²⁶ Érisapeti ámúkwá'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a kuména ²⁷ moórá-arasigomba áwí'a Máriaaamba simámindayavena kunkáíye. minárásígó íma kwaaí mairón-arasigo Téviti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana ²⁸ kwíyómpakewai Máriaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáíye simámuwana ²⁹ anón-imayaa uwááena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siiyó kwésuwana ³⁰ miwámá séna Máriaao Áánútu aamoí umánkáiwo íma áá'a kaíno. ³¹ ámú'o kaumáímo iyámpóímo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaniyone. ³² kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaitamai-Isoigo ááninkoman-iye sénááowe. aíkwa'náon-awi'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana ³³ Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaíkwaí'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaíkwaí'a íníye Képarieri súwana ³⁴ Máriaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaaí mairé'a úwoi máyaumne súwana ³⁵ kwíyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaitamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi

Áánútu áánimban-iye sénááowe. ³⁶ enamááraa-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéna ámú'a kauráiyé. ageínimbán-iye kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáiyé. ³⁷ Áánútu amápa-tantaa'a etóyóí kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana ³⁸ Máriyaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníye súwana Áánútu ai'mákowai auwéna iráiyé.

Máriyaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.

³⁹ iyúwana sáwíyanka'a Máriyaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna ⁴⁰ Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana ⁴¹ Érisapeti Máriyaa amósámba isówana iyámpóigo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana ⁴² anónka'a séna Áánútu kawé'á umánkena ó'on-inimba kítoka'a kawé'á umátinkena embá anónka'a kawé'á umánkaraiye. marankániyonda-iyampoigonkwara'a kawé'á kwéumankaiye. ⁴³ íma súwíkwarrar-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankániyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene. ⁴⁴ enamósámba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráiyé. ⁴⁵ Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriníye séndayavena Áánútu kawé'á kwéumankaiye Érisapeti siráiyé.

Máryaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.

⁴⁶ súwana Máryaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a ⁴⁷⁻⁴⁹ Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna imáyáa isaná sirunkó kawe'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávésa sésa Áánútu kawe'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a mináímbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna ⁵⁰ kwenáísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémaen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíníye. ⁵¹ Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máráan-kwaasi ti'mátu'makaiye. ⁵² Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a mórúna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye. ⁵³ táái kwétinkain-kwaasi kawetántáá'á tiména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména ti'mátukaiye. ⁵⁴⁻⁵⁵ Áánútu kentáá síkwá'nágwara Ááváramuntavaigwara'a asiramái séna enkwára enáísavutantambo iyawaigwara'a sirumbá umátínkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásiyá kwésuwa'naa-íye Máryaa séna ⁵⁶ Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáiye.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

⁵⁷ kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa ⁵⁸ Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miniyámpóigó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a kárámai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná ⁶⁰ anówama séna imanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa ⁶¹ miwí sésa ima ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáiyé suwaná ⁶² avowámbá áá'a kaúnkowska tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná ⁶³ avowámá aúvái-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna timúwasa awánésa anón-imayaa uwaná ⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyóí úwana aái séna Áánútu áwí'a mósá marówasa ⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináimbá kóyáwé umágúwasa ⁶⁶ ísówai anón-imayaa ésa sésa miniyámpóigó naaémba nóran-kwaasiya méniyó sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáiyé siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miniyámpóigó avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umánkowane Áánútun-gai simátimena séna ⁶⁸ Áánútu kentáási Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayao tátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta

mósá maránaumne. ⁶⁹ Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye.

⁷⁰ naaóvá'á Áánútu mináímbá kwená kawekwáásí simátimuwasa agaimakáawe. ⁷¹ naaóvá'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tíyámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba métiranaumne siráíye.

⁷² naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áímbá ááka'o maránín-aimba siráíye.

⁷³⁻⁷⁴ Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáásí namuro-kwáásítópakemba mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái maéta ⁷⁵ kwenaúranka'a kawé'á umái arupí umái maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráíye. Sékáraya simásuwena séna

⁷⁶ kesááninkoo entávésa usáyaaitayan-Isoigon-aaí simátiminiyondawai óne sénááowe. aiva'á kwé Ísóigona aambá kwiyíníyone. ⁷⁷ Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba kwésimatime

Ísóigona aambá kwiyíníyone. ⁷⁸ kentáásí Ísóigo ávááraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sámá kamásinkanintaawe.

⁷⁹ túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena táá'a kaiwái sámá kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaniye Sékáraya siráíye.

⁸⁰ súwana miníyámpóígó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-

kwaasi túranka'a paárinin-kanaa kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

2

Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Mátíyu 1:18-25

¹ minkánáávimbá Áróamáani-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátimena séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráiyé. ² aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáíriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba ³ namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe. ⁴ Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Káríri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana ⁵ awainínkó-árásígó Máryaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana ⁶ mindáoopa'a ména iyámpóimo ankáí-kánáá túwana ⁷ aivar-iyámpói marankéna iyámpóígona unáánkwátói úsúrena purumakankóná táávepimba ánkaraíye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáéndampa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipisípira'o tavíkówai simátímakain-kwasai.

⁸ mimbápá'á sipisípira'o tavíkówai no'wáamba uvá'á kwégawaa-esa máyówana ⁹ Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavíkówaitopa'a paárúwana Áánútuna

ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa ávááraumai táátavesa uwaná ¹⁰ kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesa ávááraumai aamoí umánkanaaowe. ¹¹ ívé'a Tévitina naaópa'a iyámpói maránkáísana miníyámpóígóntávésa Áánútu usásinankaiwai Ísóigoman-iyé sénááowe. miníyámpóígó keináraware ó'on-kwaasiye sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹² miníyámpóímá ampantanéi úsúmai purumakankóná táávepimba máráísa'a koawáné'a sé'a simásímakain-aimba árair-aimba kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba maránkaraiye sénááowe súwasa ¹³ avekáámbá kwíyómpakendarawa'a sáwíva'a paárésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ¹⁴ kwíyómpa'a Áánútu áwí'a mósá maráúmne. marapá'á Áánútu aamoí umátínkain-kwaasi paru umái máyáawe siráawe.

sipisípira'o tavíkówai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a kuntuwerésa íyúwasa sipisípira'o tavíkówai sésa Ísóigo simásímakain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a koawánanaisaiye sésa ¹⁶ avekáán-umai kumbá Máriyaae Yósépiye mésarai purumakankóná táávepimba Ísumba ánkaroymba taawánésa ¹⁷ kwíyómpakewai sirón-kwasai miníyámpóígóná kwaasái tasimátimesa ¹⁸⁻²⁰ koyauwerésa simásímakain-ainta árair-aine sésa ísaron-aintavesa koawánontavesa Áánútu áwí'a mósá

makáawe. sipisípira'o tavíkwai simátimun-
aimba ísówai imáyáa uwaná Máriaa mináimbá
áákar-aaka'a éna imáyáa uráíye.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

²¹ iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-
no'waamba kwaúwasa miníyámpóigó
áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a
tamánkena anówamo ímo ámúkwari'o urónka'a
kwíyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe
siráíye.

Símiyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

²² naaóvá'á Mósesi aaraimó iyámpóimo tinkésa
nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónááon-
aimbo siráin-kanaa túwasarai Yósépi Máriaae
Ísumba áí'mesarai Ísóigombo amíyanesarai
Yérúsaremu-naopa'a kuráíye. ²³ Ísóigona
ámáamba Mósesi agaimaréna séna Ísóigo séna
kentí iyámpói aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá
tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená iyámpóíye
sénááowe Ísóigo siráíye Mósesi agaimaréna
siráíye. ²⁴ moóráva'a Ísóigona ámáamba
agaimaréna séna Áánútuntavekai ísámai
máái-numa kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo
mááimo makékai mááiraan-dumago áráá'a
kae'á maimái agáyáákaiyo siráíye. mináimbá
mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí'mesarai
Yérúsaremu-naopa'a kuráíye.

²⁵ kuyaná moóráwai áwí'a Símiyoni kwemá
Yérúsaremuva'a ména kawekwáásí póna

Áánútun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-
 kwaasi kawé'á umátinkaniwaimba amu'maréna
 máyowana Áánútun-amanko kwesé ména
 26 ááéma simámena séna íma ááéma puwíníyompo
 Ísóigomo usásinankaiwaimba awáné puwíníyone
 simámakaimba 27 Áánútun-amanko imáyáa
 amúwana anóm-bono'-naumpa'a umáyowasarai
 Ísu anóvowi amáamba mirá siróntavesarai
 Ísumba áí'maesarai anóm-bono'-naumpa'a
 iyúyana 28 Símiyoni miníyámpóí tapéna
 Áánútuntavena súwi simásuwena séna 29 Ísóigoo
 simásímakaanda-aimba ívé'a paárisana sirunkó
 kawé'á kwéimba pó'a úwoi puwónaumne.
 30-31 amápa-kwaasiyavai ísámai kawer-
 ámpá'ó métinkaniwaimba usásinankaana'a
 á'a kwéawanaumne. 32 ó'onkaa-kwaasi sáma
 kamátinkena kawer-ámbá agaráátinkainana póna
 Ísareri-kwaasi súwíta iyíniye Símiyoni siráíye.

33 Símiyoni miníyámpóígóntávéna súwasarai
 anóvowi isésarai anón-imayaa uyaná 34 Símiyoni
 séna Áánútu kawé'á umátinkaniye simásuwena
 miníyámpóígó anówantavena séna Áánútu
 maaníyámpóí usásinankaiye. kwentávésa Ísareri-
 kwaasi évakarawai Áánútuntavesa kawé'á umái
 méwasa évakarawai tínaaemba umámenaaowe.
 Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáisasa
 sáwí-aimbo simánkanaaowaiti 35 sáwí-imayaa
 amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-
 tantaako airaráisanamo áí'o intenkáámbá
 umbai-yántáá'á enarumpimbá tíniye Símiyoni
 Máriaantavena siráíye.

36-37 moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá

Áánútun-aaí simátímakon-ininko ména Ásan-
 andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna
 kwaai mairéna avakaeté-ima maisuwówana
 awaikó puwúwana ayáátáaka'a 84 ima
 maisuwéna áráankamba kéné aasiyaasi-
 táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a
 aaváyaavimba no'wáamba Áánútu áwí'a mósá
 kwémarena námúnaawe su'mai síndayavena
 íma toómbá kwénena ³⁸ Símiyoni kwésun-tawai
 kwegwará'á egwaa'á taména Áánútuntavena
 súwi séna miníyámpóígón-áái simátimena
 Áánútu Yérúsaremuvaken-kwaasi sáwí-
 imayao tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya
 sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena
 miníyámpóígón-áái simátímakaiye.

*Yósépiye Máriaae Násáreti-naopa'a kurááyan-
 kwasai.*

³⁹ Yósépiye Máriaae Ísóigo siráin-amaamba
 ánásamasuwesarai Káriri-marava'a mindáraití
 naaópa'a Násáreti-naopa'a komáyóyana
⁴⁰ mindáraití iyámpóigo anón-umagwena
 asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu
 kawé'á kwéumankowana méraiye.

*Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a
 iráin-kwasai.*

⁴¹ naaová'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-
 tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-
 naopa'a kóyo urááiye. ⁴² Ísu sísamaivakemba kae'á
 kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá
 pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai
 Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana

43 mintánón-kánáá ánásowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai anóvowi íma awánésarai 44 imáyáa ésarai kwenamááraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai enónka'a kwétoyo uwasarái mindárai miwítí naaóraavimba timááraavimba tındawe sésarai avakáá uyambá 45 íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá 46 kaumbo-táwai ánásowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvowi awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisena mináíntávéna tísaa úwasa 47 anondá kwembá áísaa uwaná kwená kawer-ímáyáávínkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasarái 48 anóvowi taawánésarai táátavai ésarai tiyáámba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaaaryana sirunkó umbai kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana 49 Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo súwasarai 50 mináínkóná ááimba íma kawe'á umái ísaraaiye.

51 íma ísóyana Ísu anóvowiye Yérúsaremuvakemba Násáreti-naopa'a téna miwí tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba imáyáa umái máyowana 52 Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

3

Yóni simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:2-8, Yóni 1:19-28

¹ Áró máani-kwaasiti anóndako áwí'a Táípíriyasi ména kawáá-máyái mairéna sísamaivakemba éva'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntíyasi Páírátí máyowana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárákwírowana Áráiseni Ápíríni-marava'a kárákwírowasa ² miráumai-kwaasi kárákwíronka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva'-mónó-káwáánákái máyóyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana ³ Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaaena simátimena séna sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíya'a nombá pétinkaanana Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye Yóni siráiyé. ⁴ mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwiránkánááomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno. ⁵ omá'a kárámai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró. kuváúsaavau-amba maimái kawe'á oró. ⁶ Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniwaimba ai'maráínana kumínimba amáparawaima awánanaaowe

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináimbá siráíye.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwae sésa sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-máyaí máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawekwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónáoowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaasi aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawekwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ⁹ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹⁰ súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná ¹¹ Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa ¹² táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwae sésa kwenópa'a tésa sésa anóndako ómpo nóraya ónaumno suwaná ¹³ Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákísi-ontane su'mai máyáaro súwasa ¹⁴ i-kwáásí sésa kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kampar-

áimbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kentí mayáígóná meéyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawé'á kwéina'a máero Yóni siráíye.

¹⁵ Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa Yónin-aaí isésa anón-imayaa ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai kwemá Yóniya'i. á'owaawa'iyó kwésuwana

¹⁶ Yóni séna kesínaaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútun-amankomba

ai'maráínana kuména keinárawapimba anómbo umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye.

¹⁷ aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumasúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo ásimá úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmaimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá máraantemba kwaási miraráámbá íníye Yóni séna ¹⁸ Áánútuna áséi-kwasai ísámai kawer-ígwáe séna mirán-áimbá simátíma'maena iráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11

¹⁹⁻²² Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena naaémbe Ísumba pérankowana námúnaa kwésuwana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á kumbáyowana aagówé su'mai kwíyómpakemba séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Yóni Áánútuna áséi-kwasai
 kwésimatimumbanivo Káriri-marara-kawaanako
 áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a
 Erotíyasimba mairówana mindáyavena ó'on-o'on-
 tantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa
 kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a
 ankéna mindáyavena sáwí-mayai maimaéna
 iráiyé.

*Ísu aíkwá'nái túwíkona kwaasái.
 Mátíyu 1:1-17*

²³ Ísu marapá'á kumbéna kaumbo-síyáánkái-
 ímá maisuwéna kwénaaena Áánútun-aaí
 simátiminimba áaimba asówasa kwaasí imáyaa
 ésa sésa Yósépi ááninkoman-iyé kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

²⁴ Írai avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
 Árívái avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Yánai úwana
 Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana

²⁵ Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana

Émósi avowá áwí'a Néamu úwana

Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana

Ésérai avowá áwí'a Nágai úwana

²⁶ Nágai avowá áwí'a Méata úwana

Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana

Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana

Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana

²⁷ Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana

Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana

Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana

Sérápápeo avowá áwí'a Síátio úwana
 Síátio avowá áwí'a Nérái úwana
 28 Nérái avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Étai úwana
 Étai avowá áwí'a Kósamu úwana
 Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana
 Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana
 29 Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana
 Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana
 Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana
 Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
 30 Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana
 Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana
 Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana
 Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana
 Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana
 31 Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana
 Mériya avowá áwí'a Ména úwana
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana
 Nétáani avowá áwí'a Tévíti úwana
 32 Tévíti avowá áwí'a Yési úwana
 Yési avowá áwí'a Ópéti úwana
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana
 Póási avowá áwí'a Sára úwana
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana
 33 Násoni avowá áwí'a Ámínátapa úwana
 Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Ánái úwana
 Ánái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana

34 Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana
 Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana
 35 Né'o avowá áwí'a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana
 36 Síra avowá áwí'a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana
 37 Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana
 Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana
 Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana
 Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana
 Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana
 38 Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana
 Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana
 Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá Áánútu
 áánimban-iye.
 miwí Ísu aikwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

4

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Mááka 1:12-13

¹ Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a Áánútun-amankoma Ísumba anómba kwéumankena

simámuwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-marava'a komáyowana ² Sáátáánigo Ísu sáwí'o índa awánanae kwésuwana Ísu íma toómbá nombá ména kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba kwaúwana ávááran-aaí ankówana ³ Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna

toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi agaráárankena ⁶ séna amápa'-marava'o kárákwiyuwo sénamo símakaimba moóráwaimba kesí imáyáavinkemba kanaán-umai tíménaunda isa'á embá aménana enáwí'a iyíniye. ⁷ kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai

áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana ⁸ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a kwenáwíre su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁹⁻¹¹ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maráínasa enká'á kárákwiyonaowe.

ó'omba séna

óntanka'a aísamaima turaráanavo
 sésa tiyáándeí aramónááowe
 siráíye. miráumai emá Áánútu áánimba
 úne kwésempo maankákémbá ásávenasa
 kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á
 móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ¹² Ísu séna
 Áánútun-aaí aúvái-kwandaai vinkemba á'a mirá
 siréna moórá-ainkwara'a séna
 kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai
 isánae íma seró
 siráimba emó séndantembo mirámó ékai
 Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai
 emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana
¹³ Sáátáánigo amápa-tantaatavena Ísumba áísaa
 umai isáiyuwena séna sáwíyanka'a ó'a taáísaa
 umai isánaumne séna auwéna kuráíye.

Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.

Mátíyu 4:12-17, Mááka 1:14-15

¹⁴ kúwana Áánútun-amankona asirayámbá
 Ísumpimba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a
 tuwéna Káríri-marava'a komáyowasa kwenááigo
 amápa'-mapa'a kóyáwé úwana ¹⁵ miwítí mono'-
 náúmpímpá'á Ísu simátimuwasa amáparawai
 kwenáwí'a mósá makáawe.

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba
 umánkaraan-kwasai.*

Mátíyu 13:53-58, Mááka 6:1-6

¹⁶ minkákémbá Ísu kítokomo maémáin-
 daopa'a Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi
 monor-áímbá kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai
 mono'-náúmpá'á umaémáintemba miráumai

uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa ¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí sirówai Áísáya agaimakón-kwandaai ámúwana mairéna kwéarirena moóra-aimba awánéna táampamai séna

¹⁸ Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. tátokaan-kwaasiyave'a kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áímbá kosimátimiyo. túrambo kavíkáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamai kawe'á umátinkaa-aimba kosimátimiyo. tirumbó umbaimó táínda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á ánásaniye siyé-áímbá kosimátimiyo. ¹⁹ Ísóigo kwená kwaási kawe'á umátinkanin-kanaagon-aaí kosimátimiyo séna si'mákaiye

agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena ²⁰ mináúvái-kwándáái tavúmai kárákwirowaimba aména aaí simátimindayavena mara'á máyowasa mindáúmpá'á máyón-kwaasi aaí síníye úwasa aúrampimba karákówana ²¹ Ísu séna mináímbá táampamai súna'a iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa ²² isésa aiva'á kawer-áímbá kwésiye sésa aamoí umánkesa naaémba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwaasiman-ivo nóra séna mirán-áímbá kwésiyo suwaná ²³ Ísu séna kwaási kwántámái-aimba sésa emá sontaa-kwáási ómpo enáúra'a eyáárika'a kawe'á uwó kwésewe. mináímbá kentávé'a simásuwe'a sé'a

Kápénéamu-naopa'a kawé'-má'yáí mairáanata ísaraumpo maanká ená naaópakwara'a mirám-báyáí mayaaó kentávè'a sénááombanivo ²⁴ árai'a simátíme'a sé'a Áánútun-aaí simátímíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-aaí kosimátiminiyenamo kwimbá kwenamáaraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe. ²⁵ áraír-aimba sénaumpo ísáaro. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánáámá Ísareri-kwaasiti maravá'á ketor-ínimbá sáwíva'a máyówana ²⁶ Áánútu íma minkétór-ínimbá kotúwa'naa ínáyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba Sáítóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyaamba ai'marówana kuráiyé. ²⁷ naaóvá'á moóráwai Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti maravá'á túma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásíyómbá íma asóvamatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áuma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa ²⁸ mimbónó'-náúmpá'á máyówai isésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa ínáyé Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á vówasa ²⁹ usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a améntáyuwanae uwaná ³⁰ ánivo Ísu minkwáásímíwinkemba tuvíyuwena kóuraiye.

*arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina
kwaasái.*

Mááka 1:21-28

³¹ Ísu Káriri-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aai simátimuwasa ³² isésa asiramái súntavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

³³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moóráwai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna ³⁴ Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasinkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawe-kwáyó'ná'á óne súwana ³⁵ Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóao súwana mintáraváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa ³⁶ awánésa táátavai ésa keáímbá sésa nórán-aina kwésiyo. asirayán-áímbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná ³⁷ mirán-áímbá Ísun-aaí mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

*Ísu tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.
Mátíyu 8:14-17, Mááka 1:29-34*

³⁸ isówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáímonina naaúmpa'a íyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³⁹ iséna kwenópa'a téna kokotákontavena séna ánásao súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

⁴⁰ toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáámba tátorowasa asóvaraawe. ⁴¹ mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwésa anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáá untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwésa kóuraawe.

*Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.
Mááka 1:35-39*

⁴² kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná ⁴³ Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna ⁴⁴ tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpímpá'á simátíma'maena iráíye.

5

*Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.
Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20*

¹ moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aaí isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná ²⁻³ kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá

Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpímbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

4 simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompímbá kumína'a noyáá'a asínáaro súwana

5 Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna

6 nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá túwówana nompímbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpímbá ógwitena tararáára'naraamba úwasa

7 moóra-nompi-sipivimba miwítí kwaási máyówasa awánéna tiyáán-tuwaa'a ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívimbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbái téna nompímbá kunávekora'naraamba úwana

8 Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma anóndakoman-iye séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó siráíye.

9 sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá

10 Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moóráwai Yémési úwana moóráwai Yóni mindáraiye táátavai uyaná Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-

kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaaomba mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwáráaro súwasa ¹¹ mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a mámaresa miwítí mayáímá ivátuwesa Ísun-ánaaemba kwa'maésa kwénaaowe.

Ísu áúma karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Máaka 1:40-45

¹² moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moóráwai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakomaníye séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana ¹³ Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana ¹⁴ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-máyái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánéna áúrakemba kawáúgwiye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana ¹⁵ ivátuwena kawe'á umánkon-aimba simátíma'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáási asóvamatinkainkwae sésa tóyo uwaná ¹⁶ ánívo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayavena kavóná-marava'a kóyo uráíye.

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Máaka 2:1-12

¹⁷ moórá-tawai évakarawai áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Káriri-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aaí kwésimatimumba taísaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowasa ¹⁸ évakarawai aísaimo pukówaimba kwandaavimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawe'á inkwáe sésa tumbá ¹⁹ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai iyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máyompimba aúranka'a kumúwana ²⁰ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ²¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná ²² Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo. ²³ moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánivo moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavaimo

sénamo eyááríka'a usásine kwaaó sínasamo ésa árraira síí. kampará siíyo awánanaaowe. ²⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ²⁵ túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa ²⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

*Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.
Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17*

²⁷ naaémba Ísu aampa'á kwégwena awánómba táákísi-mayai kwémayowai áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana ²⁸ usásinena amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaaemba kwa'maéna kwéna ²⁹ Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákísimo máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áríváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa tagwémandowasa ³⁰ amáán-kawaa-kwaasiye miwítí amáámba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa tísaa esa sésa táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásíyé toómbá kwénaao suwaná ³¹ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma

kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-
 iye. ³² mindáyave'a arupí umái máyáan-
 kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a
 íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi
 tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne
 Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.
Mátíyu 9:14-17, Mááka 2:18-22

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni
 nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórá-
 mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá
 íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa
 amáán-kawaa-kwaasiti kwayó'nárawakwara'a
 mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá
 ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra
 ésa mirá kwéoo suwaná ³⁴ Ísu séna moóráwai
 aaraí mayáindawai amááraawi tanómba
 kauntimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa
 mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe.
³⁵ naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówíyasa
 minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa
 toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo
 naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá
 siráíye.

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena maarán-áímbá
 kwántámai-aimba séna ááéraan-ampantamo
 avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúná-ampanta íma
 kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúná-
 ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúná-
 ampantaraani'a íma íníye. ³⁷ aúná-anda-aran-
 domba ááéra-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba
 íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúná-
 anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba

kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. ³⁸ mindáyavesa aúná-anda-aran-domba aúná-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe. ³⁹ ááéraan-anda-aran-domba naawáímó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéíye kwésesa aúná-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

6

*Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.
Mátiyu 12:1-8, Máaka 2:23-28*

¹ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ² amáán-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánésa sésa agándaan-kanaama aambá áúmbakaawa'a nóra era mirá kwéoo suwaná ³ Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómba aúvávimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa narááwe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-máayái máyón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

*ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.
Mátíyu 12:9-14, Mááka 3:1-6*

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a Ísu mono'-náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana moóráwai ayáánúrapar-ayaamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa ⁷ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ⁸ Ísu mínímáyáámó umbá awánéna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana ⁹ Ísu miwíyávéna séna moórá-aintave'a tísaa ónáe'a sune. kentáásí áamáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máyáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méni. inkámónanaya puwíníyo tísaa ena súwasa íma aai suwaná ¹⁰ Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwowana kawé'á umánkowasa ¹¹ miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáiyá inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

*Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.
Mátíyu 10:1-4, Mááka 3:13-19*

¹² minkánáávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa

símaena kwéiyuwana ¹³ móirarowana Ísun-ánaaemba kwarón-kwaasi tááyowasa iyúwana minkwáásívinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

¹⁴ miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu ¹⁵ moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tó máasi moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Áró máani-kamaani-kwaasi tí'mátuwanæ siráiwai ¹⁶ moóráwai Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaemba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

*Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.
Mátíyu 4:23-25*

¹⁷ omápakemba Ísu miwísé arúvá'á kumbáyowasa kwenánaaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa ¹⁸ Ísun-aaí isánáe sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvamatinkainkwæ sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa ¹⁹ tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásainkwæ sésa

mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'á asóvamatinkaraiye.

*tirunkó kawé'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.
Mátíyu 5:1-12*

²⁰ Ísu mirá umátiyuwena kwená kwayó-kwáásí tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáe sewáí Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaaiye. ²¹ ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéisasa ivi'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ina'a kwíráái sénááowe. ²² keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaembo umátinkesa tíyámbo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máéro. ²³ mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé-méyámbá mayánááowe. naaóvá'á miwítíkwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátímakowai sáwí'a umátínkaraawe. ²⁴ ánívo marapákén-tántáá'á makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé-méyámbá mayánááowe. ²⁵ ívé'a tímú'a vaiwái kárákwiyoro. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárákwiyoro. naaémba ivi'á tánááowe. ²⁶ naaóvá'á kentíkwá'ná kamparáímbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

*namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.
Mátíyu 5:38-48*

²⁷ Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba ísáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawe'á umátinke'a tiyáambo umátínkéwai kawe'á umátínkáaro. ²⁸ sáwí-aimba simátínkéwai kawe'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro. ²⁹ táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátói mairésa sésa ókwara'a mayánáe síya'o é'a íma a'áo seró. ³⁰ moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéimo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a íma usisi'á síméro seró. ³¹ kembó tirááimo táinda-i'o umáimo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráíye.

³² Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu íma kawe'-mékáméa tímínivo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ³³ amáparawai kawe'á kwéumatinkaan-kwaasi kawe'á kwéumatinkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawe'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawe'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro. ³⁴ sáwí-kwaasi naaémbe

siménááowe-imayaa ésa kwétimewe. naaémbo timénááon-kwaasiye su'maimo timíyanamo éna Áánútu íma kawé'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. ³⁵ kentí namuro-kwáásí kawé'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawé'-mékýmá mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma súwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéisasa pósa kwaási keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááówe. ³⁶ kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráiyé.

*íma sáwí-aimba simátíméro siráin-kwasai.
Mátíyu 7:1-5*

³⁷ tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwará'á mirá ínívo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o umátinkaiya'o é'a mináimbá íma tááka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye. ³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá tímíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a tímíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai tímíníye Ísu siráiyé.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoíye.

⁴⁰ kwená iyámpóímo agaráátínkáiwaimbo ombá íma kwembá kwéusayaitaavo kwenáái ísámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráíye.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró.

⁴² kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráíye.

taaigónté arankóntéi kwaasái.

Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawe-táígó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-arámbá kwéiyaivo ⁴⁴ mintáígó arambá awánésa sáwí-taiye kawe-táíyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyáníye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye. ⁴⁵ miráumai kawe-kwáásí kawer-ímáyáávinkembá kawe'-máayái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésembanivo kemó simátimunda-aimba

íma kwa'mái kawe'á kwéowe. ⁴⁷ kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. ⁴⁸ naambá ónáe sésa maravímbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunavakáá-ésa minká'á naamayáamba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe. ⁴⁹ ánivo kesáímo isésamo ímo kawe'ó umáímo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba paáká'á úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye. miraráán-umai ímo kesááimo ísámaimo kawe'ó iyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráíye.

7

*Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.
Mátíyu 8:5-13*

¹ Ísu mináyáátáár-áímbá simátímatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana ² Árómáani-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ná'á aráái tówaimba áí'a kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana ³ minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koái'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa ⁴⁻⁵ Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'naa-ena kentáásí mono'-námbá úmakaimba póna

kawe-kwáásí po kawe'á umái koáwa'naa ínyone suwaná ⁶ Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátimena séna Ísunopa'a kosimáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a ínyone. ⁷ mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. ⁸ kegwárá'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana ⁹ Ísu mináímbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátime'a sé'a minkwáásí Áróamáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe Ísu súwasa ¹⁰ ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawe'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

¹¹ Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásíyé sáwíva-kwaasiye kúmba

Néni-naopa'a kwéna ¹² mindáókona óntan-
kurigona ontara'á kúnka'a moórá-ketor-
ininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa
sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana ¹³ Ísóigo
anówamba awánómba arumbá umánkena
séna íma ivi'á taaó séna ¹⁴ kúkútaa-taira'a
kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí
tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinaao
súwana ¹⁵ pukómpinkemba usásinena aai
kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó
súwasa ¹⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu
áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aaí sin-
kwáásí anón-kwaasi kentáávimbá kwévaariye.
Áánútu ai'maráísana kwená kwaásiya súwa'naa
íi-kwáásíyá kúmiye suwaná ¹⁷ mináímbá
Ísuntavesamo sun-áínkó Yútiyaa-ayampa'a
évarevar-awampa'a kóyáwé uráíye.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasí.

Mátíyu 11:2-19

¹⁸ mináínkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-
kwáásí isésa Yónimba kosimámúwana kwená
kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná ¹⁹ simátimena
séna Ísumba maanáímbá koáísaa okaiyó. emá
kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo
kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé.
kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai ²⁰ Ísunopa'a
tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai
si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá
kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo
kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé.
Ísumba tasimámúyana ²¹ minkánáávimbá Ísu

sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawe'á umátinkena taraváá-kwámhá tirumpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavíkón-kwaasi túramba awánamai kawe'á uwaná ²² Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tantaa'a ísáán-aimba Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawe'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawe'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawe'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ²³ kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawe'á kwéiye siyé. Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kurááiyé.

²⁴ Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aii amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iyé. ²⁵ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óísankwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ²⁶ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aii kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé. Áánútun-aii kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aii siráawai usáyaaitaraiye. ²⁷ Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba Yónin-aii simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'máráanana
kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená
aambá kwiýíniye siráiyé

agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé.
²⁸ simátimé'a sé'a Yónina mayáígó amápa-
kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu
kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o
kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye
anómba kawe'á umátinkaniye Ísu siráiyé. [
²⁹ táákísi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye
mináimbá isésa Áánútumo siráin-aimba árair-
aimba póta konanayá nombá pésinkainkwae sésa
Yóninopa'a kuráawe. ³⁰ ánivo Yóni Áánútuna
aambá agaráátínkaraimba amáán-kawaa-
kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé mináimbá
tínaaemba umámesa íma nombá perómba
kóuraawe.] ³¹ Ísu moórá-ainkwara'a simátiména
séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane
sénaumno. ³² mirán-kwáásíráání'a kwéomba
iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa
aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-
iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. moórá-íya
súna'a íma táásá uráawe. ivi'ó taan-íyá súna'a
íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba
maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ³³ Yóni
nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma
kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma
kwénaisa'a kwéntavé'a sé'a taraváa-kwámbá
arumpimbá máyáiwaiman-íye kwésewe. ³⁴ kemá
kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a
ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénauna'a
kentavé'a sé'a ándá-aran-donte toónté námae
íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye

sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iye kwésewe.
³⁵ ánivo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa
 Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáímán-iye kwésewe
 Ísu siráiyé.

Ísu aísamaira'a masawémba atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai áamáán-kawaa-kwaasigo áwí'a
 Sáímoni kwemá Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a
 toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a
 iréna toómbá ugwénowana ³⁷ mindáópaken-
 inimba eénánká'á naaún-ininko Ísu áamáán-kawaa-
 kwaasigona naaúmpa'a ména toómbá kwéniaye-
 aimba minínínkó iséna óntan-anaveumpimba áséi-
 kwiyumba ún-basawemba kwáyomba maimaéna
³⁸ mindáúmpá'á iyéna Ísun-ánaaempa'a
 aísamaivimba uména ivi'á kwétowana
 a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana
 minínínkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba
 kwéuwaena aísamai kwéamo'nena áséi-kwiyumbo
 ún-basawemba aísamaira'a atímarowana
³⁹ áamáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai
 awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó
 Áánútun-aaí kwésiwaimo inkákái aísamaira'o
 uyátokain-inimba eénánká'á naaín-ininko iyé-
 ímáýáá isinó séna mirán-ímáýáá úwana ⁴⁰ Ísu
 minkwáásígóntávéna séna Sáímoniyo moórá-
 aimba simámenae súwana minkwáásígó séna
 anóndako siyó súwana ⁴¹ Ísu séna moóráwai
 óntamba kwétimiwai ména moóráwaimba
 sáwívar-ontamba siyáánkai-tamayor-ontamba
 aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-
 tamayor-ontamba amísana ⁴² aanávómbó amí-
 kánáá tisasaráí óntamba íma kwáyáísasarai

avakáá uwááesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráiyé-aimba Ísu Sáímonimba simáména séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígórái tirunkó aamoí kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoí kwéumankaimba nááwa'iyó Ísu áísaa ena súwana ⁴³ Sáímoni séna sáwívar-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwí'a tawígáúvatuwaiwai anón-aamoí kwéumankaiye Sáímoni súwana Ísu séna mindáyave'o súná á'a séne simásuwéna ⁴⁴ kogwanténa minínínkómbá awánéna Sáímontavéna séna minínínkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáásí ááimba sísamaimo sese íí-nómbá íma siménana minínínkó iví'á kwétaisana a'numá sísamaira'a kúmísana kwéna'nónáunei uwákaiye. ⁴⁵ paruvará íma umásínkaanana minínínkó sísamaima taamó'namo'na uráiyé. ⁴⁶ kentáásí ááimba íma sí'nómpá'á masawémba asínkáánana minínínkó sísamaira'a áséi-kwiyumba im-básawémbá atímai asínkaraiye. ⁴⁷ mináímbá simáme'a sé'a minínínkóná amápa-sawí-imayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoí umásínkena mirán-tántáá'á kawé'á umásínkáiyé. ánívo moóráwaimbo kito-sawí-yantaa'o mayauwáúnda sáwíyan-aamoí kwéumasínkaiye Ísu Sáímonintavéna simásuwéna ⁴⁸ minínínkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁴⁹ kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáímbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-

kwaasiya'iyó suwaná ⁵⁰ Ísu minínínkóntávéna séna kentávái áraire séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawé'á umánkaumpo aánoumai paru umái kwaaó Ísu siráiyé.

8

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

¹ minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátíma'maena iráiyé. Ísuwe kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa ² évakar-ininte kwénaaesa miníníntómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawé'á umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáaraa-naopakemba áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana ³ moórá-ininko áwí'a Yóánaṅa awaikó áwí'a Súsá kwemá Éróтина naanká'á kárákwirowai úwana moórá-ininko áwí'a Súsána úwasa évakar-ininkwara'a uwasá miráumai-inimba pósa kentí náaindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Mááka 4:1-20

⁴ naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena séna ⁵ moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáisasa

kwaási tísamaigo tavútukaawana numaómá túkúnasukaiye. ⁶ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna anoníyaimbarava'a póna aáyánkaraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaantantáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawe'-márávimbá kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iráiyé. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráiyé.

⁹ súwasa Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná ¹⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aíne su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe Ísu siráiyé.

¹¹ Ísu simátímatuwena séna mináínkóná ááimba súnnda ísáaro. moóráwaimo ánýumbo tu'maráinten-umai Áánútun-ai simátímísana ¹² évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai ísááwana Sáátáánigo imáyáa éna Áánútun-aíyavesa áraire síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métínkáivo séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹³ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai ísésa aamoí ombánivo íma tirumpimbá táto'mai kawe'á ontávésa sáwíyanka'a áraire kwésewana ó'on-o'on-tantaako tísasá miwáná imáyáa ésa

Áánútun-aaí ivátukaawe. ¹⁴ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí ísáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óísan-imayaama úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-ímáyááo Áánútun-aaí káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ¹⁵ évakar-anayumbo kawe'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aaí ísésa kawer-ímáyáágwára-kwáási ísésa tirumpimbá táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe Ísu siráíye.

oómbá kúrakain-kwasai.
Mááka 4:21-25

¹⁶ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o iyiyamba awánanaaowe. ¹⁷ mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkai'pa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ¹⁸ kwéisaan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. Áánútun-aaímo ísámaímo kawe'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínsa moórá-ainkwara'a ísánááowe. Áánútun-aaímo ímo ísámaímo kawe'ó ésa kampa'á sésa kawe'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráíye.

*Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.
Mátíyu 12:46-50, Mááka 3:31-35*

¹⁹ súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáá uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana ²⁰ mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a tamáyáawe súwana ²¹ Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaimo isésa kawe'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráiyé.

*anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.
Mátíyu 8:23-27, Mááka 4:35-41*

²² moórá-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba ²³ Ísu aún-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁴ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnavaíyaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁵ Ísu simátimena séna kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táá'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Mááka 5:1-20

²⁶ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa ²⁷ mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbárává'á ásávowana moórawai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátáaka'a unáánkwátóiiyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a máyowana ²⁸⁻²⁹ sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umáńkowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááúmarowana minándá tarátuwena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máńkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó súwana Ísuma anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ³⁰ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana minkwáásígó sáwíva-taravaa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ³¹⁻³² omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa ³³ taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa

mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaiséa nonkwaaúmpintá kumpéroomba putásowasa ³⁴ póira'o tavikówai úmba awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-kwaasi mósimati mesimati uwasá ³⁵ isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena Ísu aísamaivimba kawe'á umái máyowasa koawánésa táátavai uwasá ³⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawe'ó umánkowsamo awánon-aimba simátímúwasa ³⁷ isésa ávááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambáravá'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná nompí-sípívimbá usámaaisowana ³⁸ taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo ³⁹ ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawe'ó umánkáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánkon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráíye.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Mááka 5:21-43

⁴⁰ Ísuma Káriri-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná ⁴¹⁻⁴² moóráwai mono'nánká'ó kárakwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-íye séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kimbora ke-siyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino súwana minínáámárúgó

sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-
 arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé
 kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai
 kwa'maé kuwaná ⁴³ moórá-ininkomba
 áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á
 kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowasa íma
 kanaán-umai asóvamankowana mináí'á úwoi
 kwáyowana ⁴⁴ minínínkó sáwíva-kwaasivimba
 Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena
 kwená unáánkwátói-ayaaira'a koyátorowana
 mindááéyánkoma érankowana ⁴⁵ Ísu séna
 nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó
 súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa
 séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a
 úmaesa íyómpimba tátokaawe súwana ⁴⁶ Ísu séna
 kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á
 umánkáimba awánare'a sé'a moóráwai kesí
 unáánkwátóira'a tátokaiye kwésune súwana
⁴⁷ minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a
 suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana
 Ísu aísamaivimba kumbaéna amáparawai
 túranka'a kwená unáánkwátóira'o tátorowanamo
 asóvamankon-aimba simátimuwana ⁴⁸ Ísu séna
 kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa
 íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á
 umái kwaaó Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó
 kárákwírowaina naaópaken-kwaasi tésa
 Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo
 anóndakontavai ténavo simámiyo suwaná
⁵⁰ Ísu mináímbá iséna Yáírasintavena séna
 mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái
 isénana enayáámúmba kawé'á umái méníye

Ísu séna kúmba ⁵¹ Yáírasina naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóniye Yémésiye minárásígó anóvowiye tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyúmba ⁵² mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'á taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráiyé súwasa ⁵³ minkwáásíyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awíráái suwaná ⁵⁴ Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgóo usásinaao súwana ⁵⁵ minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá amíyana naino súwasarai ⁵⁶ anóvowi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátímékaiyo siráiyé.

9

*Ísu kwená kwaási mayáírá'á ti'mákain-kwasai.
Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13*

¹ naaémba Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména tí'o ún-kwaasi asóvatinkai-asirayamba tiména ² séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índakwaasi kwéasovamatinke'a oró séna ³ aampa'ó kwíyamba íma moóra-yantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moóra-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a

koró. ⁴ Áánútun-aaí simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'a kentí mayáí maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ⁵ moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó timíyana Áánútu mindáópakenkwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ⁶ kwená kwayó-kwáási tuwésa naaó'-nao'a kwénaaesá Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesá kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvamatinkamae kuráawe.

*Éróti Ísun-aaí ísarain-kwasai.
Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16*

⁷ Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá ⁸ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáíye suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moóráwai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná ⁹ Éróti minámápár-áímbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwááwana pukáivo mináímbó kwéseмба nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráíye.

*sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13*

10 Ísuna aantá-kwaasi Ísumo timúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áimbá simámúwana Ísu miwiyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa 11 ánivo sáwíva-kwaasi isésa kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátimena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

12 asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaesa toón-ávákái naan-ávákái oró suwaná 13 Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyantomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínivo toómbá komeéyán-oro-aina kwéseno áísaa esa suwasá 14 sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóíye máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátíméro súwasa 15 isésa mirá umátinkowana 16 Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí timúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa 17 amáparawai nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29*

18 moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísaa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa 19 miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakawai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná 20 Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana Pítáa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

*Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.
Mátíyu 16:20-28, Mááka 8:30-9:1*

21 Ísu séna mináimbá íma simátíméro simásuwena 22 séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisuwéna Áánútu usásisinkaniye Ísu siráiyé.

23 Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe. 24 tirááímo táíndai'o ésa

íma kawe'á umái ménaaovo kentávésa
 ísámai tirááimo táínda-yantaa'o tuwésa
 puwésa aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe.
²⁵ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo
 puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye.
²⁶ kesááiyavaigwara kentáváígwará'ó tigaemó
 umásínkáámba pó'a aáno kemó marapá'ó
 kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá
 kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno
 kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara
 kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati
 ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí
 sigaemá umátinkanaumne. ²⁷ árai'a simátime'a
 sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á
 puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba
 awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráíye.

*Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.
 Mátíyu 17:1-13, Mááka 9:2-13*

²⁸ Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba
 kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena
 námúnaa síndayavena omápa'a uména
²⁹ námúnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auvúwana
 kwená unáánkwátóirakemba kwayání'a kéna
 tугáyáagaya kwéuwasa ³⁰⁻³¹ awánomba
 kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai
 mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-
 kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana
 kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai
 naaóvá'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a
 puwíniye siráimba sáwíyanka'a mirá íníye-aimba
 kwésuyasa ³² Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-
 kwáyómba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe

máyóyan-kwaasi tuwánomba ³³ mindárai Ísumba íma auwésarai íyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéin-éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráiyé.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwasá táátavai uwaná ³⁵ ainámpínkémbá aagíwé su'mai séna maawámá kesáánimba éna kemá usásinankaundawain-ivo kwenáái isáaro ³⁶ simásuwowásha awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáa íma simátimesa mináimbá úwoi tátokaawe.

*Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.
Mátíyu 17:14-21, Máaka 9:14-29*

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná ³⁸ minkwáásíyómpínkémbá moóráwai anónka'a séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáánimban-ivo arumbá umánkaao. ³⁹ moórá-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápísimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéumankaisa'a ⁴⁰ ená kwayó-kwáásíyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arupínkémbá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái

kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miniyámpóigó avowántávéna séna enáánimba áí'mae tiyó Ísu súwana ⁴² áí'maena túwana mintáráváá-kwánkó miniyámpói améntayuwowana tanaambá wówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkáánúwana Ísu awánéna mintáráváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó séna miniyámpói kawé'á umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaaó súwasa ⁴³ Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Mááka 9:30-32

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásiyávéna séna simátíménda tááka'a marááro. kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa ⁴⁵ kwemó sún-ainkona ááimba íma iséna miwítí imáyáa umbái tówana mináínkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma isámai kawé'á ésa áisaa ónáo séna umbá táá'a kówasa íma áisaa uráawe.

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Mááka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo sésa keiyái kwésuwana ⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna ⁴⁸ simátiména séna

kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-
umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-
umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-
owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá
sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu
minkwáásíyávéna kwéusayaaitaawe kwésiye
Ísu siráíye.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Mááka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo
moórawai kwénaaena taraváá-kwántóntávéna
séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé
kóaa simátímapa'a kwégwisasa mintáraváá-
kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma
kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne
étuwaaoya siráumne Yóni súwana ⁵⁰ Ísu séna
íma tuvínankaaro. kentáásí maiyáígómbá íma
sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu
siráíye.

*Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá
ámakaan-kwasai.*

⁵¹ Áánútu Ísumba airáínana kwíyómpa'a
iyínín-kanaama sáwíyanka'a tíniye úwana
Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna
Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna ⁵² kwená
kwaásiyavena kogwaénááon-damba koavakáá
kwéiyaro séna ti'marówasa aiva'á Sámériyaa-
kwaasiti naaópa'a kuwasá ⁵³ Ísu Yérúsaremu-
naopa'a kwíníye-aimba isésa tirunkó sáwí'a
úwasa íma naambá tímúwasarai ⁵⁴ kwená
kwayó-kwáásívínkémbá kae-kwáásírái Yémésiye

Yóniye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba iramá tuwáínana kuména minkwáásí kavúkoró-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná ⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa ⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

*Ísun-ánaaemba kwaránáe siráan-kwasai.
Mátíyu 8:19-22*

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moóráwai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áísaá umai isánáe séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna ⁵⁹ minkákémbá moóráwaintavena séna kesínaaemba kwa'maé kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana ⁶⁰ Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaoyo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana ⁶¹ moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo enánaaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimááraa siyáámba tímatuwe'a naaémba enánaaemba tágwaranaunda kanaawá'iyó súwana ⁶² Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásámaimo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imayaamo owái Áánútu kwená kwaási kwégawaai'pa'a íma kanaán-umai mayái mayánááowe Ísu siráíye.

10

Ísu 72 kwaasi mayái tímakain-kwasai.

¹ naaémba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna ² Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáisasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayái-kwáási tí'maráínasa mintómbá akaránááovo ³ koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívimbá tí'maránaumne. ⁴ óntambo inaainaimó sií-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátáaka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a ⁵ moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó. ⁶ síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áimbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áínkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníye. ⁷ mayái kwémayaiyawai meeyámbá máyáantavai timínda-naumpa'a uméwana timínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naaé'a timínda-naumpare su'mai umáero. ⁸ moórá-naopa'o kwíyasa naambá timésa toómbá timésa íya'o kwéne'a ⁹ mindáópa'o tí'o índa-kwaasi kwéasovamatinke'a simátime'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááininkanana kentópa'a sáwíyanka'a tíníye simátíméro. ¹⁰ moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo timíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátime'a

sé'a ¹¹ kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tíniye isa'á tínaaemba umámewe simátíméro. ¹² simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba timínímbanivo keinárawa'o tínaaembo umátimenaaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai timíníye Ísu siráíye.

*íma aai ísaraan-kwasai.
Mátíyu 11:20-24*

¹³ Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárákwiyoro. naaóvá'á Táyaanaopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'om-bayai ímo awánaraambayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ¹⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaanaopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómbe timíníyeyimayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawí-meyamba timíníye. ¹⁵ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá

mar'é'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena ¹⁶ kwená kwayó-kwáásíyávéna simátimena séna kentáái ísámai kawé'á kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'á kwéovo tínaaemba kwéumatinkaawai kenkwárá'á mirá kwéowe, tínaaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá sí'mákaiwainkwara'a mirá kwéowe Ísu siráiyé.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

¹⁷ Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóuraawe suwaná ¹⁸ Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne. ¹⁹ simátíménda ísáaro. asirayámbá timúna'a pó'a kwaaiivaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índa-uvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye. ²⁰ taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráiyé.

*Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.
Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17*

21 minkánáá Áánútun-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawé'á úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátítime úwoi-kwaasi simátítime mirámó iíyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena 22 simátímena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'á umái awánaraavo kesiyombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráíye.

23 Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásiyáváiye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'á ína'a máero. 24 simátítime'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna siráíye.

Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.

25 moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moóráwai amáamba kawé'á umái isarowai Ísunopa'a téna áísaa umai Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáíya aúnaí'a umáíya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana 26 Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánáanda mináíntávái nóran-imayaa kwéono

súwana ²⁷ minkwáásígó séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aínko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba áméro séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráiyé súwana ²⁸ Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a íníyone Ísu siráiyé.

²⁹ súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawe-kwáásímán-iyé sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'iyó súwana ³⁰ Ísu séna simátíménda isaaó, moóráwai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yérikonaopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáási tátokesa kwená unáánkwátói ayú'maesa tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'á máyáísana ³¹ moóráwai Áánútuntavenamo ísámaimo póí'o tuvú'mái kwéagayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kóawanena moórá-aaneiva'a kóyaaitaisana ³² moóráwai Árívái-andarakewai mono'-náúmpá'á mayái kwémayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kwená egwaa'á kwéna kóawanena moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaitaisana ³³ moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívínkémbá moóráwai minámpá'á kwimbá koawánéna arumbá umánkena ³⁴ kwená egwaa'á koména masawémba ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna asááumankena mósá árámbai kwená tónki-poi arósáánumpimba ankéna aí'maena kwááyumo ten-kwáásímó kwáén-

daumpa'a móankarena kárákwirena ³⁵ usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-táwai-mayaigona óntamba aména séna kawe'á umái kárákwire kwenane'ó túwénda-ontambo é'a ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena kóuraiye Ísu simásuwena ³⁶⁻³⁷ nóra umáíya aúnaí'a umái maí'maira ónaumno súwaintavena Ísu áísaa ena séna umóyán-kwáásí tuvúkáan-kwaasigona kwaási minkáúmbó-kwáásívínkémbá nááwa'iyó Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena áwa'naa uráiwai kwená kwaásiman-iyé súwana Ísu séna kwemó intembá komé mirá íníyone Ísu siráiyé.

Máátaante Máríyaantei kwaasái.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé aampa'á kúmba moóra-ininko áwí'a Mááta máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana ³⁹ uména aai kwésuwana minínínkón-áúngo áwí'a Máríyaa Ísuntavena anón-kwaasima iyé-ímáyáá éna aísamaivimba taména kwenáái kwéisowana ⁴⁰ Mááta amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúngo íma súwa'naa isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáa éma simámínana tasúwa'naa íno súwana ⁴¹ Ísu arumbá umánkena séna Máátao sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbaí kwétaivo ⁴² kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máríyaa máyáimba pó'a íma ivátuwe'a ai'maráanana kwíníye Ísu siráiyé.

11

Áánútumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.

Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11

¹ Ísu moórá-tawai Áánútuwe aai kwésuwasa kwená kwayó-kwáásí máyówana Ísu simásuwowana kwená kwaásivinkemba moóráwai séna Ísóigoo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáásí agaráátínkáísasa Áánútuwe aai kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aai senó súwana ² Ísu séna Áánútuwe aai senááomba maará sé'a seró.

kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita kesáá mósá kwémaraumne. kentáará'á kawáá-uwoya

kwésune. ³ aasiyaasi-tawai kentáásí toóntá simiyó.

⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta

anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaunaya

miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó.

sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyamo e súwa'naa ínnyone.

mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráiyé.

⁵⁻⁶ simásuwena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-avuntamba tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áísaa-e se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá símína'a mááméno sinaná ⁷ kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá kwaiguráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníye. ⁸ kesí

kwaási pó'a aménaumne-imayaamo ímo kwéinanamo éna ayáátáaka'a inaaí kwésinana íma aigaemá ínana inaaí kwésindayavena usásinena amíníye. ⁹ miraráán-umai simátime'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ¹⁰ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ¹¹ keinárawa'a iyámpóigwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma irankavayaambá timénááowe. ¹² kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timénááowe. ¹³ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawé-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna enamambá simiyó síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:22-30, Mááka 3:20-27

¹⁴ moóráwai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aai kwésuwana Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aai súwasa sáwívarawai awánéša táátavai uwasá ¹⁵ évakarawai sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá ¹⁶ évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira

Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-
 mayai máyénata awánaano suwaná ¹⁷ Ísu
 miwí tááma iséna simátimena séna moórá-
 andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa
 íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-
 akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai
 íma asiramáivakaamba kwémaewe. ¹⁸ Sáátáánigo
 kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa
 íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentáv'é'o
 sembá Píyésepu asirayámbá ámísana tokéna póna
 taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye kwéseмба
¹⁹ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó
 kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a
 Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá
 maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí
 kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁰ ánivo
 kemá Áánútuna asirayánká'á taraváá-kwámbá
 kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá
 keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaaowe.
²¹ asirayán-kwáásígó iwevóí tokéna kwená
 naaka'á kárákwiraisana kwená náaindaamba
 kawe'á umái kwáyáivo ²² moóráwai kwená
 asirayámbá usáyaaitaraiwai téna tainkámbai
 kwená iwevóí asiramái tátokain-iwevoi
 tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-
 timakaiye. ²³ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí
 namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma
 súwa'naa esa kwaási torupamáí símémба kóyáwé
 kwéumagowe Ísu siráíye.

*taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.
 Mátíyu 12:43-45*

24 Ísu simásuwena moórá-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávava ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauweré'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena
 25 téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna
 26 tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai kotí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye Ísu siráiyé.

árai'a tirunkó kawé'á kwéin-kwasai.

27 Ísu mináímbá simásuwowana sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náámba ámakaiwaimba Áánútu kawé'á umánkaraiye súwana
 28 Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái ísámai kawé'á kwéowaima anón-kawé'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

*ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.
 Mátíyu 12:38-42, Mááka 8:12*

29 súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentávé'a kwésemba Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóvá'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináímbá imáyáa oró.

30 naaóvá'á Nínívaa-naopaken-kwaasi Yónaa uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye sénááowe.

31 naaóvá'á Yútaa-kwaasira'a kárákwirowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyáávínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí kóisánáe séna kweéména kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaítaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaéméba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí taísaraumpo Sórómonimba usáyaaítaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenááimo ísááraamba íma ísaraawe síníye.

32 naaóvá'á Yónaa Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimátimuwasa isésa sáwí-ímayaa tuwésa Áánútun-aaí ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaítaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaéméba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkéna sésa Yónaa-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaítaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'o sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráíye.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23

33 oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'o

iyíyawai awánanaaowe. ³⁴ miráumai túranko kentí imáyáavimbo sáma kaí-yántáá'án-iyé. túrankomo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma kániye. túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiníye. ³⁵ kentí sáma kaí-yántáá'á túnkwiavainivo kentúra'a kárakwimai kawé'á oró. ³⁶ kentí imáyáago íma túnkwimba amápa'a sáma kwégaimba oómbá sáma kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sáma kamátinkaniye Ísu siráíye.

mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 20:45-47

³⁷ Ísu mináimbá simásuwowana moórawai amáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména ³⁸ íma ayáamba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásígó awánéna áátavai éna imáyáa úwana ³⁹ Ísóigo awánéna simámena séna kemá amáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáre su'mai kwésese ovo andáampa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwée'a sáwí'a kwéowe. ⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáampa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráíye. ⁴¹ kentí imáyáamo arupí é'o kemó makén-tántaa'o ímo makén-kwaasi timé'o é'a kentí imáyáao kawé'á iniye.

⁴² kemá amáán-kawaa-kwaasi kentí kígaupakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moóra Áánútumba

kwéame'a kawé'á kwéé'a mirán-áímbá ísámai
 iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a
 pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a
 óísaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai
 kárákwiyoro. ⁴³ kemá áamáán-kawaa-kwaasi
 mono'-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á
 kwaási túranka'o umáémba tiráái kwétaiye.
 marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánésa
 kawer-áímbó sembá tiráái kwétaimba pó'a
 kentúra'a kárákwiyoro. ⁴⁴ kwaásimo maipímbó
 utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo
 awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a
 kwéowasa kwaási íma kwétuwanaamba pó'a
 kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁴⁵ Ísu simáşuwowana moóráwai áamáamba
 sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda
 kentáágwára'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane
 súwana ⁴⁶ Ísu séna kemá áamáamba sen-
 kwáásí kemó áamáambo şimátímén-ainko umbái
 kwétiyaisa'a mináímbá íma kwétuwa'naa-omba
 pó'a kárákwiyoro. ⁴⁷⁻⁴⁸ kentíkwá'ná Áánútun-
 aai simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a
 utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. naaóvá'á
 kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a
 utamátínkaraapa'a konaarirí kwéomba pó'a
 kárákwiyoro. ⁴⁹ naaóvá'á Áánútu kawer-
 imáyáávínkémbá séna kesáái simátimenaawaiye
 agaráátinkanaawaiye tí'maráanasá miwívímbá
 kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa
 évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo
 siráimba mináímbá paáruraiye. ⁵⁰ naaóvákwára
 avumpinkwára naaénkwara'a Áánútun-ai

simátímakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a tíniye. ⁵¹ aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póímo tuvú'máimo agáyáan-ontan-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tívúwana pukáíye. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe. ⁵² kemó áamáambo sen-kwáásí áráir-aimbo ímo aúpá'ó tukáankakai mináimbá ísámai kawer-osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúnkaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráíye.

⁵³ Ísu mináimbá simásuwena máápa'a kumúwasa áamáamba sun-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aéesa ó'on-o'on-tantaatavesa áísaa umai ísáananamo ⁵⁴ aaimó kaé'mái-aimbo sína'o é'a aaivimbá mayankánáe sésa áísaa uráawe.

12

íma kaumbo-káér-ainkwarari'a oró siráin-kwasai.

Mátíyu 10:26-27

¹ mitáwai ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyowana Ísu kwená kwayó-kwáásí simátimena séna ámáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiraamba ovó

íma miráumai máéro. intóráín-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péreti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áínkó anómba tiváínivo kentúra'a kárákwiyoro. ² aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ³ no'wáámbo siráan-aimba sán-káíndara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráíye.

*moóráwai áároi inkáíséro siráin-kwasai.
Mátíyu 10:28-31*

⁴ Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'o umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo íma miwíyávé'a inkáíséro. ⁵ kemá simátíme'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáíséro. kwemó tínkamina'o puwónááombo éna kemá kanaán-umai sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináímbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráíye.

⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéí kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáímá póna awánaraiye. ⁷ numamá kíto-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaíno. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

*Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.
Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20*

⁸ Ísu simásuwena séna simátíme'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakomaniye síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásimano we sénaumne. ⁹ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátimenaumne. ¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánivo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaikwai'a íniye. ¹¹ kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé túranka'o mátínkaresamo aaivimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káinana ¹² Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáina'a sénááowe Ísu siráíye.

óísankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.

¹³ súwana sáwíva-kwaasivinkemba moórawai Ísuntavena séna anóndakoo kesivo púwísana ke-suwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana ¹⁴ Ísu séna kesí kwaásiyo mináimbá íma koisé'a keáváráwaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simámena ¹⁵ amáparawaiyavena séna kwaási

kawe'á umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaíndaamba makáavo náaíndaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárakwiyoro Ísu siráíye.

¹⁶ simásuwena moórá-aimba simátimena séna moóráwai sáwíva'-naaíndaamba makáíndawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana ¹⁷ kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno. ¹⁸ mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaíndaankwara'a maránaumne. ¹⁹ mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváántuwáúnda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawe'á kwéina'a ménaumne kwéísana ²⁰ Áánútu simámena séna sáwí'o úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéma esávái makáanda-naaíndaamba túwénana nááwa mayáníyo Áánútu siráíye. ²¹ marapá'á esávái-nááíndááné su'mai makáiyawai miránkwáásímán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráíye.

Áánútumpa'a imáyáa áméron-kwasai.

Mátíyu 6:25-34

²² Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ²³ toómbó nánááomba úwoisambanivo

kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unáánkwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé. ²⁴ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kíto-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna timíníye. ²⁵ keinárawa'a anón-imayaamo é'o é'a kentí maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe. ²⁶ mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró. ²⁷ kwaigwandáánká'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátói makáivo simátíme'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoíye konaariríyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawe'an-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawe'an-iyé kwésewe. ²⁸ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáíye. umá íma kwaíkwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáíye. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói timínímbea pó'a keinárawa'a maarán-áímbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe. ²⁹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró. ³⁰ moórámora-maravaken-kwaasi Áánútun-ai íma íságn-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-

imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavena kentivo mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwée'a
³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíniye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.

Mátíyu 6:19-21

³² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kemá kesínaaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawe'á íniye simbá póna íma táá'a kaíno. ³³ kentí náaindaamba kwétime'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawe'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káinana kawe'á umái aasiyaasí kwaikwai'a ína'a minkáwé'-méyantávé'a imáyáa é'a
³⁴ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkániye Ísu siráiyé.

mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.

³⁵⁻³⁶ Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánáe séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unáánkwátói úmaresa mésa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyankánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a

maéro. ³⁷ minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á íníye. árai'a simátíme'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáíndayavena unáánkwátói ayú'mái mórúna maréna minkwáásíyóntávéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye. ³⁸ minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tìnana tirunkó kawé'á íníye. ³⁹ simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁰ miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráíye.

*sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.
Mátíyu 24:45-51*

⁴¹ súwana Pítaa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyáváiyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana ⁴² Ísóigo séna kawé'-má'yáímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a íyóro síníye. ⁴³ miwítí anóndako téna mayáímó kawé'ó umáímo mayáínda tatuwánáínana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawé'á ínana

⁴⁴ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síniye. ⁴⁵ ánivo mimbáyái-kwáásímó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátááka'a íma tíniye sésamo mayái-ínínákwá'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoaó'-nómbó kwénesamo uwoaó'ó ésamo ⁴⁶ miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótinkaniye Ísu siráíye.

⁴⁷ Ísu simásuwena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí isésa kwemó síndantemba íma íyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye. ⁴⁸ ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-ímáyáá anóm̄ba tímakaiyawai anóm̄-bayai máyáaro. kawer-ímáyáá anóm̄ba tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráíye.

*Ísu kwaási taainánín-kwasai.
Mátíyu 10:34-36*

⁴⁹ Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawé'á íniye-imayaa kwéune. ⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbaí kwétaisana sí'o índai'o ónááombá ánásainana sirunkó kawé'á íniye. ⁵¹ kentávé'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai

kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe.
⁵² ívékwará aánogwará'a moórá-naumpa'a
 éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí
 imáyáa taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-
 imayaa íyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye.
⁵³ avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-
 imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana
 ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávukoe ó'on-
 o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai
 miwítí imáyáa taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

évaka-tantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.
Mátíyu 16:2-3, Mááka 8:11-13

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó
 kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíníye kwésiyana aa'á
 tíníye. ⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á
 káníye kwésiyana aa'á káníye. ⁵⁶ kwíyómpa'o
 awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á tíníye
 kwéseмба mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-
 on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba
 awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona
 ááimba íma awánaraawe Ísu siráiyé.

aaímó arupímo íí-kwásái.
Mátíyu 5:25-26

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a
 minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moórá-
 ampáre su'mai koró. ⁵⁸ moórá-aimba ísáaro.
 aaímó simátinkanáe síyawaimo tí'mae kwíyasa
 aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-
 kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa
 ándá-naumpa'a tinkánááowe. ⁵⁹ ímo mirámó
 íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma

ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba
tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

13

*sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo
puwónááon-kwasai.*

¹ Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasimámesa
sésa Káriri-maravaken-kwaasi évakarawai
Áánútuntavesa ísámai póímo tuvú'mái agáyáamba
kámááni-kwaasiti anóndako áwí'a Páírátí
évakarawai ti'maráísasa tínkamisasa pukáawe
suwaná ² Ísu séna miKárírívákémbá pukáan-
kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao
Kárírivakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba
usáyaaitaraintavesa pukáawewa kwéseo. ³ íma
mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-
imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a
keinárawakwara'a puwónááowe. ⁴ imáyáa
oró. Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna
sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe.
mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao
Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-
imayaagomba usáyaaitaraintavena pukáawewa
kwéseo. ⁵ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí
sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a
keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráiyé.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶ Ísu kwántámai-aimba simátiména séna
moóráwái kwená ándá-aran-kigauva'a áséi-
aramba iyain-taima u'makáísana áruma
kwíkáísana arambá komayánáe séna
koawánaimba íma iráísana ⁷ minkígáúr'á

kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánáe'a koawánáúnda íma arambá iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwaa. maragóná anombá nasúwáívainivo tumásuwaa sisaná ⁸ mindákó séna anóndako ímampo'a mintáiyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a ⁹ moórá-au'o sínda awánaanana arambó iyéna kawé'á ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanaumne siráíye Ísu siráíye.

Ísu saavatirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰ moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a Ísu mono'-náúmpá'á uména aái kwésimatimuwana ¹¹ moórá-ininko taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátáaka'a sáwí'a umái ména ¹⁸ ima maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káínáivai kurówana íma kanaán-umai koku'á máyowana ¹² Ísu minínínkómbá awánéna séna enáí'a ánásaino séna ¹³ ane'á tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana ¹⁴ Ísu agándon-kanaara'a minínínkómbá asóvamankontavena mono'-nánká'á kárákwirawai arunkó sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayái kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwae sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a íma teró súwana ¹⁵ Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe, agándaan-kanaara'a kentí purumakankwará'á tónki-poigwara'a naaúmpakemba ayúranke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwénaiye.

16 minínínkó Ááváramu aísavutantamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 ima tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa 17 simáímo sáwí'o umánkówai mináimbá isésa tigaemá uwaná kawe'-má'yái kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawe'á uráíye.

*taaérankona kwaasái.
Mátíyu 13:31-33, Mááka 4:30-32*

18 Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe. 19 Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérámbá kígauva'a u'makáisana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwíyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiye Ísu siráíye.

20 simásuwéna séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátíména'a isánááowe. 21 moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iyé. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwíyamba kunkwéna anómba kunkwéiye Ísu siráíye.

*sáwíyan-ontaona kwaasái.**Mátíyu 7:13-14, Mátíyu 7:21-23*

²² Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana ²³ moóráwai séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna ²⁴ tiyáántámba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae sésa iyambanivo íma kanaán-umai usáveranaaowe. ²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana íma tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a ²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasímásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana ²⁷ kwemá séna íma tuwánáúnda-kwaasi kentí naambárure kentóikare íma tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena séna ²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútu kwégawaaiipa'a méwa'a tuwáné'a tíyántave'a é'a ivi'á tánááowe. ²⁹ aaváúmá usaipakén-kwáásíyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe. ³⁰ minkánáará'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáásí naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináimbá siráíye.

*Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.
Mátíyu 23:37-39*

³¹ mitáwai áamáán-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tuvúwónana puwíniye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaa suwaná ³² Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáín-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámhá kwaasi tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáási kwéasovamatinkaunda-mayai ívé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne. ³³ Áánútun-ai simátímakawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwontave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuwena ³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-ai simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaemba kwéumasimewe. ³⁵ ísáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámhá ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

¹ moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu áamáán-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana ² moóráwai aiyayaamba kwéintoron-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana ³ Ísu minkwáásígómbá awánéna áamáán-kawaa-kwaasigo áamáamba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará aí'o in-kwáási asóvamankanaundaya'iyó súwasa ⁴ isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá aí'mai kawé'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana ⁵ tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí póráara'iyó. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááo Ísu súwasa ⁶ mináímbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

⁷ aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáási aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna ⁸ moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaaitaraindawaimo tíanamo éna ⁹ tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaino sínana aigaemá umásuwe tínaaempa'a kumbéniyone. ¹⁰ ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyáárika'o entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánéna enáwí'a mósá maránááowe.

11 anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a móruna tiyuwánívo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráiyé.

12 Ísu simásuwena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondáman-iyé. 13 ániyo anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai ímo óísambo makén-kwaasiye tíyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasa tamandánááombanivo 14 ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawé'a ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíníye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíníye Ísu siráiyé.

*anón-tanomba kauráin-kwasai.
Mátíyu 22:1-10*

15 mináimbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íníye súwana 16 Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana 17 mintánómbó nánááonkanaa sáwíyanka'a tínana kwená mayáíkwáásígómbá ai'maráísana tááyaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sisasá 18 miwí íma tíí-áimbá sewaná moóráwai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma

tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ¹⁹ moóráwai séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²⁰ moóráwai séna ívé'a aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²¹ mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámísana arunkó sáwí'a isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénaae tíyayaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba kavíkáinda-kwaasiye óisamba íma makén-kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna ai'maráísana ²² mimbáyái-kwáásígó mirá kosimái koyauweréna taséna simásimendantemba kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paai karekó'a umái máyáawe sisaná ²³ kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénaae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráiyé. ²⁴ Ísu séna simátimé'a sé'a aiva'ó tááyaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mináímbá kwántámai-aimba siráiyé.

*imáyáa kawé'á urésa Ísu-ánaemba
kwaránááon-kwasai.*

Mátíyu 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátiména séna ²⁶ kesínaemba kwaránáe siyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaemba anóvowiye awainínkówé kwená iyámpóiyé kwenávarawaawe kwenáúnavare kwesáváiyé imáyáa oró. ímo mirámó iyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaemba

kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.
 27 kemó puwónaunda-taimo sùgwaata'mae'o
 kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima
 umbai-yántáá'á timiyasa minúmbái-yántáá'ó imo
 maimaésamo sínaaembo kwaráamba uwóví'a
 ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.
 28 moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe
 síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-
 imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo
 kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námbá
 ónááowe. 29-30 ímo táápamaimo awánaresamo
 mindámbó iyamba minóntámbá ánásagwinana
 mindámbá úwoi kwáyainasa kwaasi awánésa
 íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima
 sénááowe. 31 moórá-aimba ísáaro. moórá
 áái'a tiyáivín-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna
 aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi
 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako
 kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-
 kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna
 kembá usáyaaitanaao. íya usáyaaitanaao
 séna 32 íma kanaán-umai usáyaaitanaumne-
 imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a
 máyainana aantá-kwaasi ti'maréna séna íma
 áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya
 ónaumno siyé kosimáméro síníye. 33 Ísu mináímbá
 simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa
 naaémba síyantemba ónááowe. miráumai
 kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-
 tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'á
 tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba íma
 kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo
 sésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-

kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráiyē.

uwígóná kwaasái.

Mátíyu 5:13, Mááka 9:50

³⁴ Ísu simásuwena séna uwímá kawé-
tántáá'á imbánivo anóm̄ba ánásaisana
ayáántám̄ba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a
íma úmaranaaowe. ³⁵ ayáántám̄ba íma agám̄o'a
maráiyana kawé'á ínivo úwoiva'a tuwánááowe.
kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyē.

15

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyu 18:12-14

¹ táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye
sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái
ísánáe sésa tuwasá ² áamáán-kawaa-kwaasiye
ámáám̄ba sun-kwáásíyē tuwánésa tirunkó
sáwí'a úwasa keáímbá sésa sáwí-kwaasiye
toómbá kwénena aái kwésimba sáwí'a kwéiyē
suwaná ³ Ísu mináímbá iséna kwántám̄mai-aimba
séna ⁴ sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba
ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a
kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa
misáwíva-sípísípí uvá'á máyáawana moóráma
áúyokwimba koavakáá-émena awánéna ⁵ aamoí
kwéena áúgwaata'maena ⁶ naaópa'a téna
kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye
tááyaisasa torupamáí máyáawana séna kesí
sipisípi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a
túmpo aamoiyá ónáe sisasá aamoí uráawe.
⁷ simátíme'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai

marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-
kwaasi kawé'á umái máyáamba tuwánésa aamoí
kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-
imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna
kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-
aamoí kwéowe Ísu siráíye.

óntamba áúyokain-kwasai.

⁸ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-
ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana
moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená
naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawé'á
umái avakáá-éna ⁹ awánéna kwenamááraawe
kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa
torupamáí máyáawana simátimena séna kesí
óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a mayáúmpo
aamoí íyataao sisasá aamoí uráawe. ¹⁰ simátime'a
sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba
sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa
Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a
máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráíye.

*ívé-kwaasigo avowámbá auwéna kóurain-
kwasai.*

¹¹ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró.
moóráwai kaer-íyámpóí tínkaraiwai máyáísana
¹² naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-
tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai
simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana
¹³ naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó
ámakain-daindaamba kwétimena óntane su'mai
maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a
úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái

14 ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná
 toóntávéna avakáá uwááena ¹⁵ mimbáravákén-
 kwáásígónópa'a kwéna mayáí mayánáe
 kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí
 póíra'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁶ koména póíra'a
 kárákwirena áaesantavai úmae kwéiyena póíti
 toómpínkémbá nánáe séna sisasá íma áméwana
¹⁷ ména naaémba kawer-ímáyáá éna séna
 kesivoná mayáí-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa
 tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a
 maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnavaimpo'a
¹⁸ maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a
 kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a
 únda pó'a ¹⁹ kentávái kesáánine sénda uwóví'a
 ómpo kesí mayáí-kwáásíyé siyó kosénaumne séna
²⁰ mivá'á tuwéna teémena aampa'á kwétisana
 némpakemba avowámá awánéna aruntavéna
 umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana
²¹ ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare
 enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine
 sénda uwóví'a óne sisaná ²² avowámá mináímbá
 ivá kwéyuwena kwená mayáí-kwáásí tááyaisasa
 tewaná séna avekáámbá kawer-únánkwátói
 maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a
 kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba
 kwéumanke'a ²³ ánóígwara-purumakan-araa'a
 maimaé'a máyuvu'mai aamoi-tánómbá kauvíyata
 kwéneta aamoiyá umánkáano. ²⁴ kesááninko
 áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá
 póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoí uráawe.

²⁵ aamoí owaná aivakéwái kígauvakemba
 timbá naankóná egwaa'á téna aamoí on-
 áímbá taiséna ²⁶ mayáí-kwáásígómbá ááyena

séna nóinkara aamoí kwéoo sisaná ²⁷ enává'a kawe'á umái tiráísana enavo séna ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kaúvóro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná ²⁸ mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana ²⁹ avowántávéna séna ayáátááka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-simena'a kesí kwaásiye naráumne. ³⁰ enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwena tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná ³¹ avowámá séna ayáátááka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéín-iyé. ³² enáváko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráiyé Ísu siráiyé.

16

moórawai mayái sáwí'a uráin-kwasai.

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna moórá-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayái-kwáásíyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéísasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawe'á umái kárákwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná ² mindákó iséna kárákwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-auvai agaimái símína'a ená

mayáígoná ááimba awánaano sisaná ³ kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo si'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyái íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaímó síyávái sigaemá ínivo ⁴ mirá é'a aasósóí'a úmae kwénaaonana si'mátuwainasa naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena ⁵ kwená anóndakonopakembo naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moórawai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná ⁶ séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná ⁷ ó'a moórawai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná ⁸ mináímbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásagwimai mirámó ondawái kawe'á íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye. Ísu siráíye.

⁹ Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa íyasa kentí

kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánásaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónááon-kanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánésa aamoí umátinkanaaowe. ¹⁰ sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyonaaowe. ¹¹ marapá-tántááká'ó ímo kawe'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kárákwiyoro síníye. ¹² marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo kawe'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kendéímán-íye síníye. ¹³ íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawe'á umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá súwasa amáán-kawaa-kwaasi isésa óntantavai aamoí kwéesa pósa Ísuna awíráái suwaná ¹⁵ Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawe'-mayáí kwémayaawasa tuwánésa sésa kawe-kwáásímán-owe kwésevo Áánútu kentí táama kwétuwanaiye. amápa-tantaako áúmo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-íye

kwésiye Ísu siráíye.

16 Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna áamáamba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakaawaimo agaimakáamba naaóvá'á maémaen-kwaasiye minávúmpín-kwáásiyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináímbá taagwiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántamba asirámaesa kwéusaveraawe.

17 maramá kwíyómba ánásanimbanivo Áánútuna áamáamba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánásena aasiyaasí kwaíkwai'a íníye.

18 moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. moóra-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárará'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráíye.

óísankwara-kwaasigonte *Árásárásintei*
kwaasái.

19 Ísu séna moóra-aimba ísáaro. óísankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawe-tómbá námae kwéiyisana 20-21 moóráwai áwí'a Árásárási íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayái-tómbá amínana náníye sésa óísankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárevú'á tauwá'naraiye.

22 naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawe'-mápá'ó máyáipa'a móankaraawana

óísankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawána
 23 sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a
 kwéisana ména mósá awánaimba némpa'a
 Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna
 24 aayamáivinkemba séna kesivoó Ááváramuwo
 sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a
 kwéisa'a máyaumpo arumbó umásinke
 Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánama
 nompí tu'mái simáávira'a maráínana tasiyasi íno
 sisaná 25 Ááváramu séna kesááninko marapá'á
 máyaandara'a amápa-kawe-tantaa'a makáampo
 Árásárási sáwí'a umái méraivo mindáyavai
 imáyáa uwó. ívé'a kwemá kawe'á umái máyaivo
 embá aí'a ipá'á máyaane. 26 senda-áínkwará'á
 imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá anómba
 kwáyáivo maankákémbá íma kunámaatewasa
 miwákémbá íma usámaaisewasa ónááovo
 anón-kuvaka kwáyáíye sisaná 27 óísankwara-
 kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó
 sénda-aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba
 ai'márénana kesivoná naaópa'a 28 éva'aasei
 kesívárawaisai méraavo kusimátimena sáwí-
 marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná
 29 Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-
 aai simátímakaawai siráan-aine aúváivimba
 agaimakáamba pósa táápamai isánááowe sisaná
 30 kesivoó Ááváramuwo ímanivo moóráwai
 pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasá
 sáwí-imayaa tuwésa Áánútumpa'a kónááowe
 sisaná 31 Ááváramu séna Mósesi siráin-aine
 Áánútun-aii simátímakaawai siráan-aine ímo
 isésamo ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-aii

íma isánááowe Ááváramu siráíye Ísu siráíye.

17

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-7, Mátíyu 18:21-22, Mááka 9:42-48

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ó'on-o'on-tantaa'a kwaásitopa'a tínsa kesáái tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kampar-áímbá tasimátimiyasa kesáái tuwésa kówíyasa kampa'ó síyawainopa'a sáwí-meyamba tínye. ² miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nonpímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áímbá íma simátíméwasa kesááimo ísaraan-iyampoi kesáái íma tuwésa sáwí'a osinó. ³ mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. ⁴ kentí kwaásigomo kembó sáwí'o umántínkáva'o kwéiyesamo kentópa'o tésamo sáwí'a únemo símae kwéiyiyo'é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-táwaimo avakaetéra'o mirámó íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráíye.

Ísuwe aráápamai máyáan-kwasai.

⁵ suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáíya máéno suwaná ⁶ Ísóigo séna moórá-taigo

áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anón-tainamba kwéiyintemba kesé kítoka'a aráápamai máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamai mé'a anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íníye. Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayái mayánááontavena siráíye.

mayái-kwáásítí mayáígóná kwaasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mayái-kwáásígómbá ai'marááwana mayáímá kwémaena kígaouvakena'i. póíra'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa ⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áimbá kwésewe. ⁹ sintembá mayái-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayái isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe. ¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwée'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaoka'a sé'a úwoi kwená mayái-kwáásíyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáíyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráíye.

Ísu túma karón-kwaasi kawe'á umátínkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káríri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena ¹² moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa ¹³ aayamáí

sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkao suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwé'a kentúma máagaraatinkewasa tuwánéna túma kawáúgwiye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawé'á umátinkowana ¹⁵ miwívínkémbá moóráwai áúma kawé'á umánkomba awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna ¹⁶ Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairena súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana ¹⁷ Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawé'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana ¹⁸ kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simásuwena ¹⁹ minkwáásígóntávéna séna kentávái súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna enáúma kawé'án-ivo kwaaó Ísu siráiyé.

*Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.
Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41*

²⁰ súwasa amáán-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama nósa-tawaiya tınıyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo ²¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a ááimba ásáraimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráiyé.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmónda-kanaa awánanae síyambanivo íma mirán-

kánáámá suwánanaaowe. ²³ évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síya'o íma áraire sé'a kóyáwé oró. ²⁴ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁵ misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe. ²⁶ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna mirá ónááowe. ²⁷ Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaaí máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. ²⁸ naaóvá'á moóráwai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaaesa kígauma naambá úmae naaémáémba ²⁹ Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe. ³⁰ Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaáron dara'a mirá ónááowe.

³¹ ókwara'a kúmóndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma

umayánááowe. ³² Áróti awainínkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáíye. ³³ tirááímo táíndai'o ésa íma kawe'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónááowe. ³⁴ simátíme'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mindó'wáámbá kae-kwáásí mimbóravá'á tuúmá kwéreyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye. ³⁵ minkánáá kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. [³⁶ kaekórái kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye Ísu súwasa] ³⁷ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo emó sénda-aimba náávatavai seénó suwaná póímo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriniye Ísu siráíye.

18

moóráwai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.

¹ Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátímena séna ² moórá-naopa'a aaimó isái-kwáásígó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana ³ mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isái-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aai súwa'naa umásinkaaosisaná ⁴ ayáátáaka'a kwenáái íma ísarena

naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a
⁵ minínínkó kesópa'o timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráíye. ⁶ Ísóigo simásuwena séna aaimó isáí-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró.
⁷ Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátáaka'a úwoi maéna miwí táái iséna ⁸ sáwí'o umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwara'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiyavesamo áraire sésamo kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááoo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináimbá siráíye.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákisi máyón-kwaasigonteí kwaasái.

⁹ évakarawai kawé-kwáásí úne sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátimena séna ¹⁰ kae-kwáásígórai moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigon-ivo moóráwai táákisi-ontamba máyáin-kwaasigo isasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba ¹¹ ámáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aarai-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákisi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune. ¹² aasiyaasi-sóntáará'á kae-kae-táwai

monotáv'é'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná ¹³ táákísi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kivairena séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkaaó siráiyé. ¹⁴ Ísu mináímbá simátimena séna ísáaro. Áánútu táákísi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná amáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a mórúna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíníye Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16

¹⁵ simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí tuwánésa kóro suwaná ¹⁶ Ísu miníyámpóiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro. ¹⁷ árai'a simátime'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóíraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu siráiyé.

*óísankwara-kwaasigona kwaasái.
Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31*

¹⁸ súwana moórawai Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawe'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónaumno súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái nóra séwa kawe'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'an-iyé. ²⁰ Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáamba aúváivimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráíye súwana ²¹ mindákó séna minámáamba kesí iyámpóírakemba ísare'a pó'a kawe'á úmae kwéiyune súwana ²² Ísu iséna séna kawe'á éma moóra-yantaa'a íma kawe'á uráampo ená náaíndaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²³ mináímbá iséna sáwíva'-naaíndaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráíye.

²⁴ arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbaí táníye. ²⁵ moóra-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináímbá iséna áísaa esa sésa umbaí

taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana ²⁸ Pítáa séna isaaó. kentáásí naaópa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaintavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwaínimbáá'a tiyuwésa tuwaaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaén-kanaa aúnái'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Mááka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moóra-ayampa'a tínkarena simátímena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo kwaási úrandakon-aai agaimakáan-aimba paáriníye. ³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaáráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááíma kwísinkesa ³³ súwíruku'a nésa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa ³⁴ kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena síiyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

Ísu aúramba kavíkówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Mááka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yéríko-naor-egwaa'a kúwana moórawai aúramba kavíkówai óntamba inaaí simái mayánae séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna ³⁶ sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sumbá iséna nááwiya'o súwasa ³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná ³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwasa ³⁹ aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aéesa sésa aaiseraaó suwaná mináimbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwana ⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna ⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawé'á umásinkaaó súwana ⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaimaniye sénda póna aúramba kawé'á íno súwana ⁴³ avekáámbá aúramba kawé'á umái awánéna Ísun-ánaaemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánéna Áánútu áwí'a mósá makáawe.

19

Sákíyasina kwaasái.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówana Ísu Yéríko-naopa'a kóyaaítanae séna kúmba ² moórawai áwí'a Sákíyasi táákísi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna

³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna ⁴ maanámpá'á tíníyone séna minkwáásí tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usáatena máyowana ⁵ Ísu mintáígó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámbá marapá'á kumuwó súwana ⁶ aamoí umásuwéna avekáámbá marapá'á mórúna tuwéna kunáí'maena kwená naaúmpa'a kúwasa ⁷ minkwáásíyómbá awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná ⁸ Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísóigontavena séna anóndakoo kesí óísamba avumpimbá taaínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi tímé'a évakarawai kampa'á simátiyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana ⁹ Ísu séna ívé'a maandáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Ááváramu aísavutantambo uráandayave'a mirá kwéune. ¹⁰ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáan-kwáásí tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasái.

¹¹ mináímbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáásí imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriníye suntavéna kwántámai-aimba simátimena ¹² séna moórá anóndakon-aaí ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a

máyáawana kotísaa onasamó kanaán-iye síya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna ¹³ kwená mayái-kwáásí siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tiména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa ¹⁴ kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa kámááni-kwaasi kosimátíme'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosimátíméro sewasá kuráawe. ¹⁵ ánivo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai áméwana koyauweréna téna ááéma óntamba tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná ¹⁶ aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná ¹⁷ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁸ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná ¹⁹ ánivo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ²⁰ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba ampantavímbá mú'úmai aúpá'á makáunda po mayáníyone. ²¹ emá asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi inkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone sisaná ²² anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda pó'a kentáváímó séndantemba aai

simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaane sénda po ²³ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁴ máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba áméro sisasá ²⁵ miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáiyé sewaná ²⁶ simátíme'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáímo kárákwisinkaawaima moórá-mora-yantaa'a tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawé'ó umáímo kárákwisinkaawaivakemba makáan-tantaa'a máyáana'a ²⁷ kesí namuro-kwáásí kentáará'á íma kárákwiyniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráiyé Ísu siráiyé.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Yóni 12:12-19

²⁸ Ísu mináímbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba ²⁹ Órive-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náór-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásírái kae'á máti'marena séna ³⁰ epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándama iyátuwekai áí'maikai tekaiyó. ³¹ moóránakomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé simámékaiyo súwasarai ³² kuyaná súntemba mimpóí máyowasarai

koawánésarai ³³ ándáma koiyátúwóyana mimpóígó avowámá awánéna séna nóra sékai mimpóígóná ándáma kwéiyatuwaaiyo súwasarai ³⁴ mindárai sésarai anóndako ayáá'maena kwínkwáe simásuwesarai ³⁵ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwandaai uwí'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ³⁶ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa paákár-únánkwátói ayú'mái aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétamai kwégwena ³⁷ Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísun-ánaqemba sáwíva-kwaasi kwa'maé kwégwesa aamoí ésa ó'on-o'om-bayai kawemáyái mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa anónkar-anonka'a sésa ³⁸ Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu minkáwááná'á kawé'á kwéumankaiye. Áánútu kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba póna kwenáwí'a anómba kwéiye anónka'a suwasá ³⁹ misáwívá-kwáásívínkémbá évaka'a ámáán-kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaqemba kwa'maé kwénaaon-kwaasiyavai se aaiseré nááóro siyó suwaná ⁴⁰ Ísu séna simátíme'a sé'a ímo aaimó senkákái maanóntánkó kentáváiyé séna aaí sisinó Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

⁴¹ Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna ⁴² paru umái kwémaewaina áaimba íma ísámai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma

kanaán-umai kwéisaawe. ⁴³ kentí namuro-kwáásí tésa kentí naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái ontavimbá karí'á tásuwesa ⁴⁴ kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae séna tisa'á tínaaemba umánkáamba pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá ónááowe Ísu siráíye.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Máaka 11:15-19, Yóni 2:13-22

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi utí'mátuwena ⁴⁶ simátimena séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sendámbán-iyé agaimaréna siráíye. ánivo umóyándáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráíye.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátíma'maena iyúwasa mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sun-kwáásiyé anón-kwaasiye Ísuna áamáayu-aimba kwésuwasa ⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-aai ísámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-umai avakáá uráawe.

20

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Máaka 11:27-33

¹ moórátawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sun-kwáásiyé

Yútaa-anon-kwaasiye tésa ² sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo suwaná ³ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á simásíméro. ⁴ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ⁵ miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire siráao síníye. ⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-aai simásímakaiwai uráíye kwéseмба pósa óntantamba mairésa sínkamonaawe. ⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma ísaraumne suwaná ⁸ Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Mááka 12:1-12

⁹ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáátáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ¹⁰ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a

tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹¹ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹² aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana ¹³ aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaimba ai'maráánana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ¹⁴ minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáa mayánée sésa ¹⁵ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáíye. Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye. ¹⁶ téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye Ísu súwasa mináímbá isésa sésa íma mirá oró suwaná ¹⁷ Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánée séna imáyáa oró séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye agaimaréna siráimba mináíntávé'a imáyáa oró. ¹⁸ kwíyamba minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa ¹⁹ monokáwáá-kwáásiyé amáámba sun-kwáásiyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai tuvuwónée sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa

ivátukaawe.

*táákisi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.
Mátíyu 22:15-22, Mááka 12:13-17*

²⁰ ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárákwiyesa évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aai kwéisaan-kwasimo ontembá té'a áísaa iyana sáwí-aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'marówasa Ísunopa'a tésa ²¹ sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáraan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ²² emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákisi-ontamba Áró máani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáána araaisénaundaya'iyompo timénaum. íya timénaumno suwaná ²³ Ísu miwí táama iséna séna ²⁴ moóra-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa Áró máani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná ²⁵ Áró máani-kamaani-kawaanakondei kwembá améro. Áánútundei Áánútumba améro súwasa ²⁶ mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe. Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-aimba súwasa pósa íma aai sésa tátokaawe.

*pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.
Mátíyu 22:23-33, Mááka 12:18-27*

²⁷ íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-
 kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe
 kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa
 anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moórawai
 aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana
 ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna
 iyámpói ankániye siráíye. ²⁹ moóra-aimba
 isaaó. moóra-tawai avakaeté-avarawainonda
 mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma
 ankéna púwísana ³⁰ kwenánaaenkewai kware'á
 maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana
³¹ kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói
 íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-
 kwaasi putásaawana ³² minínimbá naaémba
 pukáíye simásuwesa ³³ Ísumba áísaa esa sésa
 mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo
 usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi
 tuwainimbá póna nááwa mayániyo suwaná
³⁴ Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí
 máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a
 kwétokwaa-esa kwéowe. ³⁵ Áánútu tááyena
 séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a
 uménaaowe siráimba minínínákwá'á kwíyómpa'a
 uménaaomba aaraí íma mayáiyasa kwaai
 íma mayáiyasa ónááowe. ³⁶ Áánútuna
 kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo
 kwévuwontemba minkwáásí mirá ésa íma
 ókwara'a puwónááowe. pukémpinkemba
 usásinanaaomba Áánútuna kwaásiman-owe.
³⁷ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba
 Mósesi mináíntávéna agaimakáíye. aúváívimba
 agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá

íma mintáíamá kágwisana mintáívínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútú mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo ³⁸ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa ³⁹ amáámba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áímbá simásimakaane suwaná ⁴⁰ Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áísaa úmaesa iráawe.

*Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.
Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37*

⁴¹ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu séna Káráísitima Tévítí-andaraken-kwaasiman-íye kwésevo ⁴² naaóvá'á Tévítima Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-íye siráimba monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévítí agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna

kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á
⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáásí
usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévítí siráíye. ⁴⁴ miráumai Tévítí Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-íye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-íye Ísu súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-íye.

ámáamba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináímbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ⁴⁶ évaka'o áamáambo sen-kwáásítí aambá kwáráávo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbó kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawe-tómbá kwénaawe. ⁴⁷ minkwáásí ketor-ínintí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáiná anondá umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu siráiyé.

21

ketor-ínínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómba óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ² moórá-ketor-ininko íma óisamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómba Ísu awánéna ³ kwená kwayó-kwáásiyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-ínínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaítaiye. ⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a

tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óisan-iyaaimba méníye Ísu siráíye.

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarirí úmakaawata awánéta aamoiyá kwéune suwaná

⁶ Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷ Ísu mináímbá súwasa áisaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá íníyeya sénaumno suwaná ⁸ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire sevó kárakwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tíníye sénááowe. mirán-áímbá síyawai tínaaemba íma kwáráaro. ⁹ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-íye. ¹⁰ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe.

¹¹ ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye.

ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a íníye. kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a paárína'a awáné'a táátavai ónááowe. ¹² mintántáá'ó ímo paárínasa keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa mono'-náúmpá'á mono-káwáá-kwáásí aaivimbá maitinkésa ándáva'a mótinkanaaowe. kentáváímó asiramáímo máyáantavesa táto'mai anón-kwaasitopare kámááni-kawaa-kwaasitopare mótinkesa aái simátinkaiya'a ¹³ minánón-kwáásí kesáái simátimenaawe. ¹⁴ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba íyana tirunkó íma umbaí taíno. ¹⁵ minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aái tááka'a tínkáana'a síyasa kentí namuro-kwáásí íma kanaán-umai kentáái araaisésa íma usáyaaitanaaowe.

¹⁶ kentinóvowiye kentív'a awaawiye kentináaraawiye kentí kwaásiye tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aái simátinkaiyasa keinárawapinkemba évakarawai tínkamiya'a puwónááowe. ¹⁷ kentáváímó asiramáímo máyáantavesa amáparawai tíyámba umátinkanaaowe. ¹⁸ mirá ésa íma timambá tínkambai ánásanaaowe. ¹⁹ asiramáímo maé'o é'a kawé'á umái ménaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-21, Máaka 13:14-19

²⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáásí taúkumaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a tawísiyuwanaaon-kanaa tiyé sénááowe. ²¹ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyónááowe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a tuwésa kóyáwé

ónááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyónááowe. ²² minkánáá Áánútu sáwí-meyamba timínana Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimba paáriniye. ²³ tímúkwarar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáá sáwí'a ónááowe. Áánútu maankwáásíyávéna áwáá'a tiyínana anón-umbai táníye. ²⁴ ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tínkameşa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'á mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárákwiyesa sáwí'a iyana Áánútu séna kentí kanaamá ánásaiye síníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Mááka 13:24-31

²⁵ Ísu mináímbá şimásuwena séna aaváúrá'á kwíyónka'a oká'á ó'on-o'on-tantaa'a paáriniye. marapá'á ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbai tiyáníye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésera tuvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe. ²⁶ kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁸ kemó súnnda-yantaa'a ááimba ásámai paárína'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráíye.

²⁹ Ísu mináímbá şimásuwena séna moóra-tai naí-táígó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró. ³⁰ aráságáyómó agayáínda

awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³¹ mirámó intembá kemá súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³² árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáriniye. ³³ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwaí'a íníye Ísu siráíye.

³⁴ Ísu simásuwena séna kentúra'a kárákwiyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapátántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kárákwiyoro. ³⁵ kivo'o aumakáawanamo ímo imáyáa imbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnnavainivo ³⁶ kárákwiyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó súnda-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asiramái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráíye.

³⁷ minkánaávímbá aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Óríve-omapa'a no'wáámba umaí'mai kwéuwasa ³⁸ sáwíva-kwaasi aaváyaavimba ááéma Ísun-aai isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umaí'mai'a úmae iráawe.

22

*Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.
Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni
11:45-53*

¹ naaová'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama sáwiyanka'a túwasa ² mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna áamáayu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátoranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti póna Sáátáanigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana ⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárákwirowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa ⁵ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná ⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a ⁸ Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaanó súwasarai ⁹ mindárai sésarai náávára kogauvóyauyo suyaná ¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamo ¹¹ naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma

áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámékaiyo. ¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiye. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai ¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórinti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánááon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'á komáyówana ¹⁵ Ísu simátimena séna sáwíyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááéma tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-ímayaa úmae iráunda ívé'a minkánáá paárimba póta nánaumne. ¹⁶ simátíme'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á kwáyaina'a nánaumne séna ¹⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moórá-mora-umai naaró. ¹⁸ simátíme'a sé'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna ¹⁹ péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma

tuwánaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwée'a námae iyóro súwasa ²⁰ toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo timúntemba miráumai ándá-aran-domba tiména séna mindá kesí naaemán-iyé kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá simái tarúmakaisa'a miráumai kentáv'é'a imáyáa kwée'a námae iyóro.

²¹ kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwénaiye. ²² naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáásí keáímbá sésa nááwa mirá ínísana siyó siráawe.

aiva-kwáásítí kwaasái.

²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí keáín-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íniiyo kwésuwana ²⁵ Ísu séna marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a ésa sésa kentáásí anón-kwaasi kawe'á kwéowe siráawe. ²⁶ keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo ontembá íma mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á máraáro. ²⁷ marapá-kwáásívínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kísuvu'o kwéumamiwai sáwíyan-kwaasi imbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune.

28 mirá úna'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma síyukaawe. 29 kesivo kentávéna séna kwaási kawááuwo siráintemba keinárawatave'a mirán-áímbá simátimenaumne. 30 kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-aanimbaati minándarákén-kwaási táái isé'a taainkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Yóni 13:36-38

31 Ísu Sáímonimba arumbá umánkena séna Sáímoniyo isaaó. owáímó to'máímo tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmíساسamo anónka'a mósá máyáantemba kawe-tántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a 32 mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamai máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkaaoo Ísu súwana 33 Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana 34 Ísu séna Pítaao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyé.

35 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwaásíyávéna séna óntambo inaaínaaimó síi-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a koró mináímbá ááéma sé'a ti'mákaunda moórá-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyo súwasa miwí sésa ímaniye

suwaná ³⁶ Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taánasatama íma makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taánasatama meéyán-uresa koró. ³⁷ simátíme'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba Áísáya agaimaréna séna eráí'maesa sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriniye Ísu súwasa ³⁸ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tánasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba íma ísóntavena séna á'aniye Ísu siráiyé.

*Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.
Mátíyu 26:36-46, Mááka 14:32-42*

³⁹ Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntemba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa ⁴⁰ iyúwana Ísu simátiména séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna ⁴¹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba ⁴² séna kesivoó embó ankáinamo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwáráano súwana ⁴³ Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana ⁴⁴ arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisimá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana

⁴⁵ námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbaí tówasa tuún-kwaigurówana ⁴⁶ tayúsena tasimátimena séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Máaka 14:43-50, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináímbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwétuwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási kwemá misáwivá-kwáásívimbá aiva'á téna Ísumba paruvará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana ⁴⁸ kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-kwáásirá'ó agaráátínkéndayavai paruvará kwéumasinkaane súwasa ⁴⁹ Ísuwe máyówai moóra-yantaa'o paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya karánaumno suwaná ⁵⁰ Ísuna kwayó-kwáásívinkémbá moóráwai taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwowana ⁵¹ Ísu étuwaaó séna minkwáásígón-áá'a maimái kawé'á umánkaraiye.

⁵² kawé'á umánkowasa mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánká-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraianesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a

maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe,
⁵³ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé
 máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ívé'a kentí
 kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a
 kembá tátoranaaowe Ísu siráíye.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

*Mátíyu 26:57-58,69-75, Mááka 14:53-54,66-72,
 Yóni 18:12-18,25-27*

⁵⁴ súwasa Ísumba tátoresá áí' maesa aiva'-mónó-
 káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa
 tínaaemba nénka'a teémáyomba ⁵⁵ mindánkóná
 naamaúva'a iramá agaimarésa máyówana Pítaa
 miwísé mara'á tamáyowana ⁵⁶ iramá kawé'á
 umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna
 Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé
 máiwain-íye súwana ⁵⁷ Pítaa séna ímanivo
 kemá íma awánáúnda-kwaasiman-íye súwana
⁵⁸ sáwíyanka'a moóráwai Pítaamba taawánéna
 séna kwená kwaásivinkenda'a óne súwana
 Pítaa séna kemá ímaniye súwana ⁵⁹ sáwíyanka'a
 moóráwai Pítaantavena asiramái séna árai'a
 sune. Kárírivakenda'a póna kwená kwayó-
 kwáásívínkéndá'an-íye súwana ⁶⁰ Pítaa séna
 emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana
 kokórigoma áái súwana ⁶¹ Ísóigo kwanténa
 Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-
 aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ívé'ó
 kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá
 kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-
 íye síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna
⁶² máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráíye.

*Ísumba kanaaráá'a ánkaraan-kwasai.
Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65*

⁶³ Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárakwirowai kanaaráá'a ankésa tuvuwésa ⁶⁴ aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa ⁶⁵ ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24

⁶⁶ aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sunkwáásiyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa ⁶⁷ sésa Áánútumo usásinankaiwai Káraísitiya'ona simásimiyo suwaná simátiména'o é'a íma kawé'á umái isánááowe. ⁶⁸ moórá-aimbo tísaa ona'ó é'a íma simásimenaawe. ⁶⁹ kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáiná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á uménaumne súwasa ⁷⁰ amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa ⁷¹ miwí sésa kwesávái siráimba póta mináíntávéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivatá tuwánaumne siráawe.

23

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Yóni 18:28-

38

¹ mináíntávésa misáwívaráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako

áwí'a Páírátinopa'a máankesa ² aaimá simánkesa sésa minkwáásígó Yútaa-kwaasi kamparáimbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómaan-kamaani-anondakomba táákísi-ontamba íma áméro kwésena kwesávái séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu usásisinkaiwai úne siráíye suwaná ³ Páírátí Ísumba áísa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana ⁴ Páírátí monokáwáá-kwáásíyáváyé úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó íma sáwí'a uráisa'a awánáúmne súwasa ⁵ asiramái sésa Káríri-ayampa'a kwaasiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéíye siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

⁶ suwaná Páírátí mináimbá iséna séna Káríri-ayampakendara'iyo súwasa ⁷ owé mináyámpákéndá'an-íye suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-káwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'maráanana kwenópa'a kwínana kwemá isáníye Páírátí simásuwena ai'marówasa ái'maesa Érótinopa'a máánkaraawe. ⁸ ayáátáaka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaanana ímo awánáúndamayai mayáína'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna ⁹ ó'on-o'on-tantaatavena áísa úwana Ísu íma aái súmba úwoi máyowasa ¹⁰ monokáwáá-kwáásíyé amáamba sun-kwáásíyé mésa Ísumba simánkónaimba asiramái suwasá ¹¹ Érótiye kwená i-

kwáásíyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaáráá'a ankésa anón-kwaasiti unáankwátói umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe. ¹² ááéma Érótiye Páírátiye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á umái máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Mááka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16

¹³ máánkarowana Páíráti mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena ¹⁴ séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaasiti imáyáa simái sáwí'a kwéiye kwésewe. kentúranka'a áísaa únana simánkáan-ainkona ááimba íma kwáyáísa'a awánáúmne. ¹⁵ Érótiye áísaa úyamba mináinkóná ááimba avakáá uwááekai úyana ai'maráísasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni'a uráimba ¹⁶ pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa [¹⁷ Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páíráti minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páíráti séna Ísumba ayúrankanae súwasa] ¹⁸ amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana puwínívo Párápásimba ayúrankaaao siráawe. ¹⁹ ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómba moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowasa sésa Párápásimba ayúrankaaao

suwaná ²⁰ Páírátí Ísumba ayúrankanae-
 imayaa éna simátimuwasanivo ²¹ anónkar-
 anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno
 suwaná ²² Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira
 uráina'iyó. tuvuwíyanamo puwínini'a íma
 uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a
 násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa ²³ anónka'a
 sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iyún-
 ainko Páírátin-aaigomba usáyaaitowana ²⁴ Páírátí
 miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró
 séna ²⁵ moóráwaimba ayúrankena kámááni-
 kwaasi áái'o tiyómbó moóráwaimba tuvuwúwana
 puwúwasa ándáva'a ánkárowaimba tááyowaimba
 Páírátí ayúrankena taaira'á tuvuwíyana
 puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásirá'á
 tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Yóni 19:17-27

²⁶ timúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá
 moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni
 kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-
 kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima
 áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaaemba tiyó
 suwaná mirá úwasa ²⁷ sáwíva-kwaasi Ísun-
 ánaaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá
 tirumbá umánkesa imá sirésa ivi'á támaesa
 ánaaemba kwa'mái kwéguwana ²⁸ Ísu kwanténa
 séna Yérúsaremu-naopaken-inintono. íma kesí
 ivi'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesáváiyé ivi'á
 taaró. ²⁹ Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama
 tínimba ageíniné ímo iyámpóímo tinkésamo

náámbo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpói-iyaaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe. ³⁰ minkánaámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááéma pukónáivo kítímae kusiráápaaó sénááowe. ³¹ kemá aúna-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómba umátinkanaaowe Ísu siráíye.

³² Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaé sésa tí'maesa ³³ mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana ³⁴ Ísu séna kesivoó mayáígóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma timé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taaínkaar-urésa aávéma tésa usáyaaitaindawai mayáníye suwasá ³⁵ kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaaráa'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa éna Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íniye suwasá ³⁶ i-kwáásiyé kanaaráa'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naaó. ³⁷ Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá ³⁸ ááéma aúváiima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-íye sésa agaimái Ísu a'nónká-táírá'á mósá makáawe.

³⁹ mósá márówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai moóráwai Ísumba

kanaáráá'a ankéna séna Áánútumo
 usásinankaiwaimo émo e enáúma áwa'naa
 e kenkáígwárá'á súwa'naa uwo súwana
 40 moóráwai séna íma mirá siyó. Áánútun-
 áá'o kwéinkaiseraai mirá íma sésino. kwembó
 sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáígwárá'á
 mirá kwéowe. 41 kwemá íma sáwí'a uráiwaimba
 sáwí-meyamba kwéamevo keiráí sáwí'a
 uráuyawainkai sáwí-meyamba kwéumasinkaawe
 séna 42 Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási kawáá
 indará'á kesí imáyáagwara'a uwó súwana 43 Ísu
 séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé kawé'-mápá'á
 méniyone Ísu siráíye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Yóni 19:28-30

44 súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena
 aaváúmá kaapa marówana túnkumba 45 anóm-
 bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba
 taváákaarumai kaesé umágúwana póna
 Áánútunopa'a iyónááon-amba onta tisuwówana
 46 Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá
 enayáámpimba kwéto'maraumne simásuwena
 puwúwana 47 i-kwáásítí kawáánákó Ísumo
 puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna
 séna árai'a arupí-kwaasiman-iye súwasa
 48 sáwíva-kwaasi koawánanaumne sésa torupamáí
 máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánéna
 tirunkó umbaí tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé
 uwasá 49 Ísuwemo naaún-kwaasiye Káríri-
 ayamapakemba Ísun-ánaaemba kwa'maésa

Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa
amápa-tantaa'a awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ awánowana moórawai áwí'a Yósépi
Yútiyaa-marava'a Árimátíyaa-naopakewai
kwemá kawe'ná'á arupí umái máyowai Áánútu
kwená kwaási kawáá íniye séna amu'maréna
póna Ísumbo tuvuwónáe sun-kwáási tááiyavena
íma owé siráiwai kwemá ⁵² Páirátinopa'a téna
Ísun-auma utánáivo simiyó súwana owé súwana
⁵³ Ísun-auma taairakémbá tamaimái aúna-
ampantavimba asááumai maimaésa kwaási
aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámaresa
kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa
⁵⁴ toómbó áká'maimo to'mayaa un-kánáa
Yútaa-kwaasi agándon-kanaa sáwiyanka'a
tíniye kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa
⁵⁵ Kárírivakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo
tirón-inimba Yósépi-ánaaemba kwa'maésa tésa
Ísumbo utamánkomba taawánésa ⁵⁶ tayauwerésa
áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-
basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama
túwana ámáámbo sunten-umái úwoi méraawe.

24

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10

¹ agándon-kanaama úwoi máyówana ánásowasa
aaváúmá usónka'a áúra'o mápérankanae sésa

áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa ² awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa ³ mimbúrí-áír'á íyúmba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa ⁴ anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásiráí tógáyáagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa ⁵⁻⁶ táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwísa'o máankaraamburi-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríriwa'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro. ⁷ maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasá ⁸ isésa simátímakain-aimba tááka'a marésa ⁹ mimbúrí-áímá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináímbá kosimátimesa ¹⁰ minínímbá moórá Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá araámáó kwemá Yémésimba anówama úwana moórá Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásiyávésa mináímbá kosimátímúwasa ¹¹ isésa sésa úwoi kamparáímbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo ¹² Pítaa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokívairena awánómba ampantanéimó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráiyé.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-

kwasai.

Mááka 16:12-13

¹³ anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáópa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai ¹⁴ Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana ¹⁵ Ísu egwaa'á téna minkáe'náraiye kwéguwasarai ¹⁶ awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-uyaná ¹⁷ Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai ¹⁸ moórawai áwí'a Kériyópasi kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraan-tantaa'a awánaraavo eyááma íya awánaraano áísaa ena súwana ¹⁹ Ísu séna nóra éiraana'iyó súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútun-aaí siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áimbá kwésimasimisata ísaraumne. ²⁰ kentáásí anón-kwaasiye monokáwáá-kwáásíyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáni-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáíye. ²¹ kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáásí kawáánarí'a éna Áróamáni-kamaani-kwaasi usáyaaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáíye. moórá-ainkwara'a kwáyáiye. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáíye. ²² évakar-inimbo simásímén-ainta sáátavaiya kwéune. ívé'a

aaváyaavimba ááema utamánkaraapa'a kombá
²³ kwenáúma íma kwáyáísasa koawánésa
 koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai
 tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba
 usásinkaiye séye tasewatá ²⁴ kentáávínkémbá
 évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana
 minínímbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa
 awánaawe suyaná ²⁵ Ísu séna sáwí-imayaagwara'a
 óye. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai
 agaimarésa siráan-aintavekai íma ááema áraire
 kwéseye. ²⁶ Áánútu usásinankaiwaimba áí'a
 índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a
 uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráíye.
²⁷ Áánútun-ai aúváívinkemba kwentávésa
 siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináímbá
 Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá
 Áánútun-ai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-
 ainkwara'a simátímakaiye.

²⁸ simátimuwasarai kuyan-dáókona egwaa'á
 kuyaná Ísu kógwéyaaitowasarai ²⁹ mindárai
 tátoresarai asiramái sésarai sáwíyanka'a enánivo
 kesérai méniyone suyaná mindáraiye naaúmpa'a
 uména ³⁰ toómbá náíyanesa kwéuwana toómbá
 maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai
 tímúwasarai ³¹ awánésarai Ísumba aúyoyana
 aúyokuwasarai ³² sésarai aampa'ó túyanamo
 Áánútun-ai aúváívinkemba simásímísanarai
 sirunkó anón-aamoi kwéiye siráíye.

³³ mináímbá simásuwesarai usásinesarai
 koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá
 Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá

kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye torupamáí
 máyómba tuwánoyasa ³⁴ miwí sésa árai'a
 Ísóigo pukáimpinkemba usásinena Sáímoninopa'a
 paárisana awánériye suwasarái ³⁵ mindárai
 aampa'ó kuyan-áimbá simátimesarai sésarai
 toómbá topámbai símísakai Ísóigomba aúyarauye
 sirááiyeye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Mááka 16:14-18, Yóni 20:19-23

³⁶ mináimbá kwésuyana Ísu paáréna miwítí
 avumpimbá ména aánoumai máéro súwasa
³⁷ inkaisésa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná
³⁸ Ísu séna íma táá'a kaíno. íma kaer-ímáyáá
 é'a ³⁹ siyáánarumpin-avigwara sísamaivin-
 avigwara'a awáné'a kentávé'a kwemán-iyeye seró.
 kwaántá-kwaasi amagwára ayáántánkwara'a
 íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a
 sine'á tátoraaro ⁴⁰ Ísu simásuwena ayáánarumpin-
 avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa
⁴¹ anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa
 kwéuwana kwaántán-iyeye sevó séna Ísu náí-
 yántáá'á makáao tísaa ena súwasa ⁴² agaimakón-
 doyaa'a ámúwana ⁴³ maimái túranka'a naráiyeye.

⁴⁴ násuwena simátimena séna kesé úwoi
 máyaundara'a maará sé'a kentávéna Mósesi
 agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-aaí sirón-
 kwaasi agaimaréna siráan-ainkwara monor-ímá
 agaimaréna siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye
 simátímakaundawe. ⁴⁵ Áánútun-aaí aúvái-
 kwandaavinkemba kawé'á umái isánááontavena
 miwítí imáyáa kawé'á umátínkaraiye.

⁴⁶ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwínimbanivo kaumbotáwai maisuwéna usásinainasa ⁴⁷ kwená asirayákwará'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatin-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye agaimaréna siráiyé. ⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a koró, ⁴⁹ kesivo asiramái séna tíméndawaimba ai'maráanana keinárawate kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a máyaiyana keinárawapimba kumbéna kwíyómpaken-asirayamba timína'a awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráiyé.

*Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.
Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12*

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-naor-egwaa'a koména ayáándeí káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye ⁵¹ kwésimatimuwana Áánútu airówana kwíyómpa'a iyúwasa ⁵² Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauwerésa Yérúsaremu-naopa'a tésa ⁵³ aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai
The New Testament in the Kosena Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7